

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra speciální zootechniky

Historie, vývoj a současný stav Šlechtitelského chovu koní Měník – Kubišta

Bakalářská práce

Autor práce: Václav Kubišta

Vedoucí práce: Ing. Jan Navrátil, CSc.

© 2014 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Historie, vývoj a současný stav Šlechtitelského chovu koní Měník – Kubišta" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 11. 4. 2014

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce Ing. Janu Navrátilovi, CSc., za metodické vedení, pomoc a připomínky, dále bych rád poděkoval Dobroslavu Kubištovi za ochotu, vstřícnost a poskytnuté informace.

Tuto bakalářskou práci věnuj odkazu Josefa Kubišty, který tento chov po celé minulé, koním nepřející, období udržel.

Historie, vývoj a současný stav Šlechtitelského chovu koní Měník – Kubišta

Souhrn:

Chov koní na území České republiky sahá svými kořeny dlouho do historie. Postupně se mu dostávalo více pozornosti a kůň se stal součástí společnosti, v poslední době chov koní dostal jiný směr. Koně tažní ztratili význam díky mechanizaci v zemědělství. Přesto láska ke koním u mnoha lidí v srdci zůstala.

Bakalářská práce je věnována historii a vývoj ŠCHK – Kubišta, založeného mým dědečkem Josefem Kubištou, který koně více než miloval a zasvětil jim celý život. Josef Kubišta pocházel ze selského gruntu, kde již jeho dědeček dostal ocenění v podobě medaile v roce 1892 za Rakouska-Uherska za zásluhy v chovu koní.

Hřebčín se nachází v obci Měník ležící ve Východočeském kraji nedaleko Nového Bydžova. Na Novobydžovsku byla tradice chovu koní už za dob monarchie.

Vlastní práce je zaměřena na charakteristiku hřebčína ŠCHK – Kubišta s popisem organizace celého chovu. Podrobněji bylo sledováno delší časové období od roku 1993 až do roku 2013. Rok 1993 byl rokem privatizace, která přinesla velké změny nejen pro koně, ale i pro rodinu Josefa Kubišty. Jsou zdokumentováni všichni hřebci, kteří významně ovlivnili celý chov (celkem 68 z toho 28 vlastního chovu), dále je sestaven jmenovitý seznam chovných klisen, které působily ve vybraném časovém období, těch bylo celkem úctyhodných 568. Zvláštní pozornost byla věnována hřebcům, kteří se narodili na hřebčíně v Měníku a nesli jméno mého dědečka. Dále byly použity informace z knihy hříbat, zpracovány údaje o poměru narozených klisniček a hřebečků a jejich barvách a následná vyjádření pomocí grafů a tabulek.

Cílem chovu koní v Měníku je produkovat kvalitní sportovní koně, mladé matky a dobré plemeníky. Největším přáním však zůstává to, aby se chov udržel i v nynější nelehké době a produkoval koně, kteří se stanou rovnocennými partnery evropských nebo i světových plemen koní – jak v chovu, tak i ve sportu.

Dědeček byl známý svým mottem, které hodně používal, a to zní: „Koně zůstaňte v každé době pevně stát! Vás jsem měl nadevšechno rád.“

Klíčová slova: kůň; chov; význam; historie; šlechtění

History, development and present situation of horse breeding Měník - Kubišta

Summary:

Horse breeding in the Czech Republic has its roots in a long history. Horse breeding is gradually getting more attention, and horses becoming a part of society. In the last 70 years breeding got completely different point of view. Draft horses lost their importance due to mechanization in agriculture. Even though still many people keep their love for horses in their hearts.

The bachelor study is focused on history and development of ŠCHK - Kubišta, which was founded by my grandfather Josef Kubišta, who loved horses more than anything, and he dedicated his entire life to them. Josef Kubišta came from a homestead where his grandfather had already received a medal in 1892 for his achievements in breeding horses during the the Austro-Hungarian Empire. The stud farm is located in the village Měník located in East Bohemia near the town of Nový Bydžov, where the tradition of horse breeding was already in the 19th century.

The personal work is focused on characteristics of the stud ŠCHK - Kubišta describing the organization of the entire breed in the years from 1993 until 2013. The year 1993 was the year of privatization, which brought great changes, not only for horses, but also a family of Josef Kubišta. All stallions who have significantly influenced the entire breeding are documented (a total of 68 – 28 stallions were from own breeding) and compile a list of broodmares (a total of 568), which operated in the selected time period. Special attention was given to stallions, which were born on the stud farm in Měník, and which are carrying grandfather's name. Furthermore information was used from the Book of foals born as the ratio of mares and stallions and their colors. This information are expressed by graphs and tables.

The aim of horse breeding in Měník is to produce quality sport horses, young mares and good stallions. The greatest desire is to maintain breeding in today's difficult times and to produce horses that would become equal partners of horse breeds in the world in terms of sport and breeding.

My grandfather was also known for his motto, which was directed to horses: "At all times stay firmly stand! I love you more than anything."

Keywords: horse; breeding; meaning; history; situation

Obsah

1 Úvod	1
2 Cíl práce	2
3 Literární přehled.....	3
3.1 Původ koně	3
3.1.1 Systematické zařazení koní	3
3.1.2 Rod Equus	3
3.1.3 Vývojová řada koní.....	4
3.2 Historie koně.....	4
3.2.1 Pravěk	4
3.2.2 Koně ve starověku ve světě	5
3.2.3 Středověk	7
3.2.4 Novověk	8
3.2.5 Chov u nás v 18. století	10
3.2.6 Chov u nás v 19. století	10
3.3 Chov koní Čechy, Morava a Slovensko	11
3.3.1 Čechy.....	11
3.3.2 Morava.....	11
3.3.3 Slovensko	12
3.4 Šlechtění teplokrevných koní.....	12
3.5 Vývoj českého teplokrevníka	13
3.6 Vliv plemen na vznik českého teplokrevníka	13
3.6.1 Vliv angloarabských a arabských plemenů na českého teplokrevníka ..	13
3.6.2 Vliv oldenburských plemenů na českého teplokrevníka.....	14
3.6.3 Vliv plnokrevných plemenů na českého teplokrevníka	15
3.7 Český teplokrevník	15
3.7.1 Chovný cíl	16
3.7.2 Šlechtitelský program plemene českého teplokrevníka	16
3.7.3 Plemena, která mohou být použita pro šlechtění bez zvláštního souhlasu.	17
3.7.4 Plemenná kniha českého teplokrevníka	17
3.7.5 Oddíly plemenné knihy	18
3.7.6 Metody selekce v chovu českého teplokrevníka	19
3.7.7 Akcelerační program v chovu českého teplokrevníka	20
3.7.8 Testační odchovny	21
3.8 Organizace chovu koní.....	22

4	Vlastní práce.....	23
4.1	Charakteristika hřebčína ŠCHK-Kubišta	23
4.2	Způsob chovu v ŠCHK – Měník	24
4.2.1	Systém ustájení.....	24
4.2.2	Historie staveb	27
4.3	Denní režim na farmě	28
4.4	Organizace chovu v ŠCHK Kubišta z hlediska plemenářské práce	28
4.5	Historické pozadí.....	31
4.6	Rozbor chovného materiálu.....	33
4.6.1	Plemenní hřebci	33
4.6.2	Nejvýznamnější linie hřebců, kteří ovlivnili chov na Měníku	38
4.6.3	Plemenné klisny	40
4.6.4	Hříbata	41
4.7	Významné úspěchy.....	45
4.8	Rod Kubištů.....	47
5	Závěr	48
6	Seznam literatury	49
7	Přílohy.....	52

1 Úvod

Vztah člověka a koně a trvá snad více než 5000. let. Mění se pouze jeho obsah. V dávných dobách měl kůň význam hlavně jako užitkové zvíře. Koně s lidmi kočovali, válčili a zúrodňovali jim pole. V současné době člověk hledá v přítomnosti s koněm spíše oázu klidu, uvolnění a naplnění citového života.

Koně inspirovali mnoho umělců, aby vyjádřili běžný život lidí, šlechty, ale i národní hrdosti. Vždyť i na Václavském náměstí stojí bronzový kůň, nesoucí patrona českých zemí. Koně mají místo i v lidové pohádce, ve které symbolizují dobro. Každé malé dítě touží pohlédnout si koně a sednout si na jeho hřbet. A ne náhodou se říká, že nejkrásnější pohled na svět je z koňského hřbetu.

Chov koní má na našem území dlouhou tradici. Již staří Slované byli dopravováni koňmi, což dokládají četná archeologická naleziště. Ve středověku se začali koně postupně šlechtit, protože tehdejší aristokracie potřebovala dát na odiv své bohatství a moc. Pro tyto účely tak vzniklo plemeno starokladrubske, jedno z nejslavnějších plemen v Evropě. Šlechtění koní má na našem území svou historii. Určitě se zde prolíná mnoho faktorů – například tradice, ekonomika, sociální situace, a zejména obě světové války. Nevýhodou šlechtění koní je také dlouhý generační interval. Chov koní u nás zaznamenal největší rozmach po 2. světové válce. Využití koní se přesunulo do celospolečenské sféry. Lidé začali mít zájem o sportovní a rekreační ježdění, také i o dostihový sport. Bohužel tehdejší komunistický režim rozvoji koní nebyl nakloněn a počty koní začaly prudce klesat. V roce 1947 se chovalo na našem území skoro 75 tisíc koní a v roce 1989 už jen 20 tisíc. Díky tomu došlo logicky i ke kvalitativnímu úbytku. V posledních letech by nebylo složité importovat kvalitní chovatelský materiál, ale ekonomická situace v zemědělství to nedovoluje. Mnoho chovatelů koní se pohybuje na hraně existence, mnoho chovů v posledních 10 letech muselo být rozprodáno. Jeden z chovů, který dodnes odolává velkému ekonomickému tlaku, je i Hřebčín ŠCHK – Kubišta, který byl založen Josefem Kubištou mým dědečkem.

2 Cíl práce

Cílem práce je popsat vývoj největšího soukromého chovu sportovních koní na našem území, a to jeho historii, nejvýznamnější linie a rodiny, význačné hřebce a klisny a jejich potomstvo úspěšnost ve sportu, stav po privatizaci chovu a přínos jeho zakladatele Josefa Kubišty.

Dalším úkolem v této práci je zpracovat jmenovitý seznam hřebců, kteří v chovu působili a jmenný seznam klisen s obdobími kdy byly v chovu.

3 Literární přehled

3.1 Původ koně

3.1.1 Systematické zařazení koní

Podle Gabriše (1987) dnešní čeleď koňovitých (Equidae), rod kůň (Equus), můžeme rozdělit do 4 podrodů- Equus Equus (kůň), Equus Hippotigris (zebra), Equus Asinus (osel), Equus Hemionus (poloosel).

Taxonomické řazení podle Papáčka (1994) je v následujícím přehledu:

Říše: Animalia (Živočichové)

Kmen: Chordata (Strunatci)

Třída: Mammalia (Savci)

Řád: Perissodactyla (Lichokopytníci)

Čeleď: Equidae (Koňovití)

Rod: Equus (Kůň)

Druh: Equus caballus (Kůň domácí)

3.1.2 Rod Equus

Podle Duška (2011) kůň (equus caballus) patří do řádu lichokopytníků a čeledi koňovitých. Mimo něj sem patří zebry, osli a poloosli. Jednotlivé druhy stanuly na různých stupních fylogenetického vývoje, a jsou proto i svými morfologickými vlastnostmi velmi odlišné. Tyto plemenné skupiny se dělí na četná plemena. Dnešní plemena koní se odvozují od divokých předků, a to od koně Převalského – kertaka (Equus przewalskii), tarpána (Equus gmelini), koně západního (Equus robustus) a koně severského (equus gracilis).

3.1.3 Vývojová řada koní

Vývojová řada koní (equidů) začala v třetihorách ve spodním eocénu před 55-60 mil. let formou zvanou Eohippus. Ten byl všežravcem se 44 zuby, klenutým hřbetem, velikosti lišky (výška v kohoutku 25-45cm), žijícím v bažinatých pralesích, jehož končetina byla pětiprstá, aby nezapadala do bažiny. S postupující změnou klimatu, kdy se stále sušším podnebím rozšiřují stepi, se postupně vyvinuly následující formy předka koně - Epihippus, Mesohippus, Miohippus, (před 15-20 mil. let), Merihippus a Pliohippus. Tyto formy se přizpůsobovaly životu a stále rychlejšímu pohybu na tvrdém podkladě (stepi) a to zvětšením těla, prodloužením končetin, zmohtněním prostředního (třetího prstu), a zakrňováním a úbytkem prstů ostatních. Na konci třetihor z této řady vzniká Hipparion, který je předkem diluviálního (čtvrtohorního) koně v typu kertaga (koně Przewalského). Ten se již příliš neliší (s výjimkou velikosti) od koně, jak ho známe dnes (Navrátil, 2007).

3.2 Historie koně

3.2.1 Pravěk

O historickém původu koní se napsalo už mnoho. S divokým koněm se mohl potkat i pravěký lovec. Dušek (2011) popisuje jedno z nespočetných dramát, kdy lovci naháněli stádo splašených koní na okraj skalní římsy. To dokládají četná kosterní naleziště u francouzského města Solutrée, kde bylo nalezeno pohřebiště koní na ploše 4000 m², kostry zde byly navrstveny do výšky 230 cm. Později lidé začali přemýšlet nad tím, jak mít koňské maso po celý rok, proto se pravěký člověk rozhodl koně domestikovat. Postupně si ale uvědomoval jeho krásu, rychlost a sílu, čímž se mu začal měnit jeho úhel pohledu na koňské využití.

Jokl a kol. (1977) uvádí, že v mladší době kamenné se kůň využíval pro tah i k jezdeckým účelům. Pravěký člověk neznal kolo, proto využíval vidlice – rozdvojené větve, které připomínaly primitivní sáně. Kůň se stal tichým účastníkem vzestupu člověka od jeho jeskynní podoby do největšího vývojového stádia a napomohl mu, aby se vyvíjel (Mahler, 1995).

Kolem původu domácích koní existuje mnoho odporujících si studií. Studie Warmuth a kol. (2012) dokázala, že k domestikaci docházelo na více různých místech. Podle Edwardse (1998), Humpála a Duška (1970) za zkrocení koně pravděpodobně vděčíme kočovným kmenům Árijů, Chetitů a Mitanů, kteří putovali ve stepích mezi Kaspickým a Černým mořem. Tyto kmeny se v letech 3000 – 2000 př. n. l. přesídlily do oblasti Malé Asie, kde naučily chovu i místní národy, a tím se vysvětluje ušlechtilý typ koně. Toto tvrzení dokládají reliéfy babylonské a perské, protože Chetitové domestikovali koně tarpaního typu. Další možná místa domestikace se nacházejí ve stepích v povodí Dněpru asi kolem roku 4000 př. n. l.. Jokl a kol. (1977) ve své knize zmiňuje i domestikaci osla v Egyptě asi 5000 let př. n. l., který byl spíše zvířetem pracovním než jezdeckým. Edwards (1998) popisuje, že v Mezopotámii domestikovali osla asi 9000 let př. n. l. Číňané nebyli pozadu, domestikovali koně jak pro tah, tak i pro jezdeckví. V období pravěku nevznikly žádné psané údaje, ani neexistují žádné pověsti či báje, které by popisovaly soužití člověka a koně, existují pouze nástěnné malby, které dokazují, že lidé koně uctívali mnohem dříve, než jej domestikovali.

3.2.2 Koně ve starověku ve světě

Vysoká úroveň chovu přetrvávala i do doby starověku. Stálé zlepšování a výběr nejlepších koní vedlo k jejich rozdělení na dvě varianty – větší kůň pro jezdecké účely a menší pro potřeby tahu. Koně postupně nahrazovali v zápřeži voly, osly a poloosly, později se začali využívat k jezdeckým a válečným účelům. Síla vládců a vojenských velitelů starověku se měřila počtem koní a válečných vozů. Vlastnictví koní rozhodovalo o vítězstvích či porážkách, o udržení nebo pádu říše. V této době se zakládaly velké hřebčiny, kam byli jako plemeníci vybíráni vítězové soutěží, které byly u těchto kultur velice oblíbené. Tyto hřebčiny vykazovaly velmi propracovanou technologii chovu. Poznatky o chovu a výcviku koní z doby řecké antiky dokládá Xenofontovo dílo „O umění jezdeckém“ ze 4. století př. n. l. Řecké umění by bylo bez hrdého koně nemyslitelné, starořecký bůh Arés, který jezdil ve válečném voze taženém bílými hřebci, a bohyně Deméter měla hlavu černé klisny, i Homérova Iliada a trojská válka poukazují na důležitost koně.

Jezdectví a vozatajství byly jako sportovní disciplíny oblíbené již na olympijských hrách v roce 776 př. n. l.. Původní podoba her spočívala jen v běhu na stadiónu. Postupně přibývaly jezdecké disciplíny jako čtyřspřeží a jízda na neosedlaném koni bez třmenů.

Nejznámějším jezdcem starověku byl Alexandr Makedonský, na počest svému koni Bukephalovi, nechal postavit pomník a v Indii založil město.

Pro Římany neměl kůň zdaleka takový význam jako pro Řeky. Jejich chov ani nedosahoval tak vysoké úrovně. Choval se převážně kůň – kříženec orientálního s okcidentálním. Římané používali koně více k účelům sportovním než válečným, neboť trvali na klasické skladbě armády (Humpál a kol., 1970, Jokl a kol., 1977, Dušek, 1983 a Dušek a kol., 1992).

Španělský kůň v nejčistší formě, chovaný v Andalusii, byl důkazem vyspělé kultury chovu a vynikající plemenářské práce Maurů, kteří osídlovali po mnohá staletí Pyrenejský poloostrov.

Kolébkou nejušlechtilejšího koně se stala Arábie. K rozšíření chovu koní dal podnět v 7. století n. l. Mohamed, který v koránu vybízel své přívržence (příznivce) k lásce ke koním. V Arábii byl chován převážně velbloud, který však nestačil konkurovat rychlým nepřátelským jízdám, proto Mohamed, pomocí víry, přizval koně na pomoc proti nepřátelům. Arabský kůň je příkladem čistého plemene. Má v sobě krev starých íránských koní, kteří nebyli míšeni s jinými plemeny. Snaha o udržení čistoty krve vedla k příbuzenské plemenitbě, jejíž negativní důsledek byl vyrovnáván velmi nehostinným prostředím a tvrdým odchovem.

V době Vikingů měl kůň tak důležité postavení, že bylo zvykem, aby jej králové brali s sebou do hrobu, což dokládá i naleziště na Osebergu v Norsku, kde byla v hrobu nalezena bohatá výbava spolu se 14 koňmi (Humpál a Dušek, 1970).

Ne každý tuší, že Aztékové, Inkové a Májové se vyvíjeli bez koní. Mahler (1995) popisuje, jak španělský dobyvatel Cortéz přivezl koně do Ameriky. Někteří utekli a zdivočeli. Začali se množit a vznikla stáda mustangů neboli „tuláků bez domova“. Později je Apačové a Komančové dohnali, chytali a krotili, a tak se stali výbornými jezdci.

Čingischán byl slavný, protože jeho říše spočívala doslova na hřbetu mongolských koní, bez kterých by nemohl pěšky dorazit do Evropy. Aztékové by se nenechali porobit španělskými dobyvateli, kdyby je jako jezdce sedící na koni nepovažovali za cizí božstva (Jokl a kol., 1977, Edwards, 1998).

3.2.3 Středověk

Dušek (2011) uvádí, že poznatky ze starověku o chovu koní dlouho určovaly vývoj středověké i novověké hipologie. Humpál a Dušek, (1970) ve své knize říká, že význam koní v pozdním středověku je zřejmý už z toho, že jde o „dobu rytířskou“.

Chov koní ve středověku byl značně ovlivňován společenskou strukturou. Šlechta měla povinnost sestavit si vlastní vojsko s určitým počtem jezdců. Dobrou průpravou pro boj byly rytířské turnaje, které byly oblíbené v 10. století. Velký turnaj se konal v roce 928 v Magdeburku za panování císaře Jindřicha II. Zúčastnilo se ho přes 2000 soutěžících jezdců a 69 000 mužů v boji. Významné turnaje se konaly po celé Evropě. Němečtí rytíři měli zajímavou organizaci chovu koní. Statut tohoto řádu předepisoval počet koní vzhledem k posouzení rytířů. Počet se pohyboval od 3 do 6 kusů a k prodeji muselo být povolení. Řada rytířů potřebovala dva typy koní. Těžké koně rytíř šetřil pro boj a pro dlouhé pochody jel na koni lehčím – pohyblivějším.

Rytířské řády zakládaly hřebčiny, většinou při nově vybudovaných hradech. Řády ovládaly v 15. století 31 hřebčinů s kapacitou 10 – 30 hřebců a 100 – 400 klisen. Plemenářská práce měla dobrou úroveň, koně měli evidenční karty s údaji. Koně se označovali výřehy podle příslušnosti k jednotlivým hřebčinům. Výcvik začal ve stáří 3,5 – 4 roky. Hřebci se do chovu zařazovali v 5 letech. Zpočátku rytíři jezdili jen na hřebcích, později na klisnách a valaších (Jokl a kol., 1977).

Už v 6. století existuje určité záznamy o chovu koní Slovany (Dušek, 2011). Věrohodné historické zprávy o chovu koní na území Čech, Moravy a Slovenska jsou málo početné. Archeologické nálezy u Libice, slovanský hrob v Brně a hradištní nálezy v okolí Děvínu jsou důkazem, že slovanské kmeny doprovázeli koně při osídlování dnešního území (Misař, 2011).

Chov koní východních Slovanů má bohatou tradici. Některé slovanské národy žily kočovně a k tomuto způsobu života patřili koně. Chovali se ve stádech, používali je také jako oběti, určité jejich maso i jedli. Z klisního mléka vyráběli kumys a znali i jeho léčivé účinky.

Chov koní se rozšířil už kolem roku 900 n. l. Raffelstetzský celní tarif východní marky z let 903 – 906 informuje o tom, že koně z Čech jsou hlavním vývozním artiklem.

Zajímavá je informace Ibrahima Ibn Jakuba, který píše, že se v Praze vyrábějí vynikající sedla a uzdy. Jaké byly typy koní, se můžeme jen těžko domnívat. Jejich výška byla asi 120 až

150 centimetrů, zřejmě se zde projevil vliv obchodního styku. Koně mohli být typu mongolského, tarpanového, nordického i západního (Dušek, 1992). Spolehlivé zprávy o úrovni chovu koní přináší rytíř Jan Dobřenský v roce 1560, který velebí koně z oblasti Čáslavska a Nymburska (Misař, 2011).

Feudalismus přinesl další změny, začala epocha nekončících válek. Velké množství koní bylo potřeba pro války, turnaje, ceremonie i pro práci v zemědělství. Dušek (1992) dále zmiňuje, že turnaje byly nesmírně tvrdé výkonnostní zkoušky, které měly pevná pravidla, a ve kterých koně museli prokázat způsobilost ve vlastnostech, které se hodnotí až dodnes.

Misař (2007) uvádí, že nejsou zprávy o tom, odkud získávalo koně jezdecktvo husitů.

Náznak určitého plemenářského zákona je z 11. století, kde se udávalo, že chovné stádo je 11 chovných klisen a 1 plemenný hřebec. Plemenitba nebyla centrálně řízena, vznikaly lokální krajinné rázy. Ty byly výsledkem preference určitého typu koní. Takto vznikl „těžší“ kuň typu mohutnějšího karosiéra a „lehčí“ v typu bližšímu jezdeckému koni (Dušek, 1992).

3.2.4 Novověk

Vlna renesance přinesla nové prvky ve šlechtění koní. Už nebyla v popředí síla, ale jezditelnost. Ke slovu přišli španělští koně, kteří byli využíváni pro šlechtění. Hřebčín v Kladrubech nad Labem 1579, je toho příkladem. Dušek (1992) zmiňuje, že za vlády Rudolfa II. bylo vydáno nařízení proti vývozu koní, protože existovala reálná hrozba, že bude válka s Turky.

Značné ztráty utrpěl chov v třicetileté válce, ve které se značná část válečných akcí odehrála na území českých zemí (Dušek, 1992). V těchto válečných konfliktech se formovaly takzvané dragounské jízdy, které mistrně ovládaly boj z koně. Funkce dragounů se v následujících stoletích změnila a stali se normálním vojenským jezdecktvem – dragouny (Dušek, 1999). Nestabilita chovu zastavila předchozí rozvoj. Selský chov upadl, protože sedláci byli povinni dát koně k dispozici feudálům pro zkrácení kratochvíle bez nároků na náhradu za jeho předchozí ztrátu, a proto raději používali volské potahy. Latinský spis Jana Viléma ze Stalenberka z roku 1662 uvádí: „V Čechách chovali se výborní koně, ale od 40. let

byla země dějištěm krvavých válek, je velice zpustošená, a proto i chov koní je ve velikém úpadku.“ Tato situace přetrvávala až do první poloviny následujícího století (Misař, 2011).

Zamezit úpadek koní se pokusil roku 1736 podle Duška (1992) císař Karel VI. ve svém učení, kde uložil šlechtě povinnost pečovat o rozvoj chovu koní. Marie Terezie vydala císařský patent (13. 8. 1763), díky kterému byl chov více kontrolovatelný. Zemský chov byl svěřen vojenskému velení. Patent uložil krajským správám provést soupis klasifikaci hřebců a klisen. Velkým problémem zůstávala kvalita plemeníků. Hřebci se soustředili u jezdeckých pluků, později byli přesunuti do soukromé držby a zde byli i posuzováni. Plemeníci, kteří byli uznáni k chovu, dostali výžeh pod hřívu, a tím byli oprávněni provádět připouštění. Lerche (1956) píše, že Marie Terezie stanovila za připouštění klisen poplatek. Kdo by chtěl zapouštět plemeníka bez výžehu, dostal by pokutu. Tak vlastně začalo licentování soukromých hřebců (Misař, 2011).

Dušek (1992) doplňuje, že hřebci do chovu museli mít kohoutkovou výšku alespoň 168 cm a museli být bez dědičných vad. Marie Terezie vydala v roce 1764 další nařízení o zřizování hřebčinců a o bezplatném připouštění klisen, nařízení se také týkalo volného prodeje koní. Dále Dušek (1992) uvádí, že k podpoře domácího chovu byly zvýšeny ceny remont, a tím byl snížen jejich dovoz z Holštýnska. Josef II. opatřením z roku 1780 zlepšil chov koní a jeho organizaci, zřizoval zemské hřebčince, vydal nařízení o připouštění hřebců, nechal založit zvěrolékařskou školu, vypisoval chovatelské prémie, podporoval vydávání odborných hipologických publikací. Patentem z roku 1781 zřídil státní hřebčí stanice s bezplatným připouštěním, dekretem z roku 1782 „bylo dáno poučení“ o podmínkách pro uznání plemeníků a způsobilosti klisen k zapouštění a nařízením z roku 1795 bylo určeno označování výžehů pro registraci plemeníků.

3.2.5 Chov u nás v 18. století

Koncem 18. století se v Evropě se stále zvyšovala poptávka po koních a to k tažným účelům. Rozmach průmyslové revoluce přinesl změny v dopravě, průmyslu, obchodu a zde bylo třeba koňské síly. V první světové válce bylo použito 1,5 miliónů koní a zahynulo asi 60 % z nich. Poslední jezdecká bitva byla vedena v roce 1915. Určitým zlomem v chovu koní je období rozpadu Rakouska-Uherska. V této době již byly zřízeny chovatelské svazy, které spolupracovaly se státními hřebčínými. Velký význam měly chovatelské svazy, které zajišťovaly i testaci hřebců a hodnocení jejich výkonnosti (Dušek, 2011).

3.2.6 Chov u nás v 19. století

Podle Duška (2011) nastal velký zlom ve vývoji chovu v 19. století, ve kterém nastupující průmysl zvyšoval požadavky na souběžně se rozvíjející zemědělství, které ještě v tu dobu spočívalo převážně na koních. Proto byla věnována pozornost rozvoji chovatelství, zvláště chovu těžších teplokrevných a chladnokrevných plemen, dále byl podporován chov koní jezdeckých plemen. Vytvářely se chovatelské svazy, které byly podporovány státem, kvalita narůstala systematikou selekcí podle chovných cílů plemene. K testaci hřebců pro chov byly vypisovány různé výkonnostní disciplíny jak v jezdeckých, tak i v záprahových testech.

Sixta (1994) uvádí, že veškerý zemský chov byl prakticky v rukou selských chovatelů, větší chovy neměly zásadní význam – za zmínku stojí jen hřebčín Z. R. Kinského v Chlumci nad Cidlinou s chovem překážkových koní.

3.3 Chov koní Čechy, Morava a Slovensko

3.3.1 Čechy

Misař (2011) uvádí, že plemenitbu v zemském chovu v Čechách zajišťovali hřebčince Nemošice, Písek, Plzeň, Praha. Plemeníci byli doplňováni z produkce hřebčínů Radovec a Piber. Nejznámější hříbárna byla v Nových Dvorech u Písku. Tato hříbárna se významně podílela na vývoji šlechtění koní po vzniku ČSR. Po 1. světové válce se zasloužila o obnovu stavu zemských plemenů. Také Bílek (1953) zdůrazňuje důležitost této hříbárny založené v roce 1878 pro zemský chov koní v Čechách. Tím byl získán podklad pro budování zemského chovu. Dalším významným krokem pro povzbuzení a zkvalitnění chovu bylo založení plemenné knihy v roce 1920. Tyto dvě události umožnily větší nákupy jakostních hřebečků z vlastní produkce a byly podnětem k vytváření domácích linií po osvědčených hřebcích.

3.3.2 Morava

Misař (2011) popisuje určité rozdíly v chovu koní v Čechách na Moravě a Slovensku. Na Moravě byl větší vliv koní orientálního původu. Zpočátku nebyl chov koní na Moravě a Slezsku hodnocen pozitivně. Později byly zřízeny hřebčince, které podléhaly podobně jako v Čechách vojenskému řízení. Na konci 19. století byla změněná koncepce části šlechtitelských chovů. Pohyblivý kočárový kůň byl nahrazen mohutným klidným tahounem, který se těší na Moravě velké oblibě až do dnešní doby. V roce 1905 bylo území Moravy rozděleno na oblast teplokrevnou a chladnokrevnou, čímž bylo se zamezeno chaotickému křížení teplokrevných a chladnokrevných koní. V roce 1908 byla stanovena funkce inspektorů chovů koní. Zásadou inspektorů se zlepšila dokumentace plemen koní a zlepšil se odchov hříbat.

3.3.3 Slovensko

Slovensko bylo součástí Uher, podobně jako ČR do roku 1918, proto se chovy v obou zemích vyvíjely podobně. Byl zde velký vliv Orientu. Do poloviny 19. století převládali arabští plemeničí kmenů Shagya, Gidran, Siglavi. Později svoji roli sehrál i vliv plemeníků anglické provenience. Velký význam měl kmen plemeníků Nonius. Byli nejmohutnějším teplokrevným plemeníkem. Jejich protějškem pak byl ušlechtilejší teplokrevný kůň angloorientálního a orientálního původu (Flade a kol., 1990).

3.4 Šlechtění teplokrevných koní

Problematiku šlechtění teplokrevných koní obsáhle popisuje Misař (2011).

Po 1. světové válce byl velký úbytek koní, proto po vzniku ČSR byla potřeba obnovit chov a zajistit kontinuitu šlechtění. Státní správa měla za úkol dohlédnout, aby byl nahrazen úbytek koní pro armádu i pro zemědělství a povoznictví. Po válce se koně hodně dováželi. V letech 1920 – 1926 bylo dovezeno 40596 koní, byli to koně hlavně pro armádu. Do roku 1924 se chov koní řídil zákony z bývalé monarchie. Zákon č. 169/1924 Sb. byl mezníkem ve vývoji plemenitby, který stanovil, jak se bude chov vyvíjet. Chovatelé měli prostřednictvím odborných orgánů zemědělských rad přímý vliv na výběr plemeníků. Byly zavedeny plemenné knihy, které zpracovaly zemědělské rady. Zapsané klisny měly výžeh na levé straně krku. Šlechtění koní probíhalo odlišně v Čechách, na Moravě i ve Slezsku. Každá oblast si vytvářela vlastní základnu šlechtění koní. Vznikaly typy a plemena koní, které odpovídaly tradicím, potřebám a mentalitě chovatelů. Vznikala i určitá rivalita chovatelů mezi Čechy a Moravou a v určité podobě trvá dodnes. V chovu českého teplokrevníka se také promítalo křížení s chladnokrevnými hřebci, kříženci byli výkonnějšími tahouny. V roce 1930 převažovali v českém chovu chladnokrevníci (až 60 % stavu koní). Správa hřebčinců začala importovat mohutné teplokrevníky ze západní Evropy. Importovali se anglonormanští plemeničí z Francie. Později byli v popředí zájmu oldenburští plemeničí (Misař, 2011).

3.5 Vývoj českého teplokrevníka

Na území České republiky byly původně chovány dva odlišné typy teplokrevníků. Jednalo se o tažný typ, který byl ovlivněn importem oldenburských hřebců, a lehký typ teplokrevníka, který byl ovlivněn plemeníky kmene Furioso, Przedswit a Gidran.

Od konce 19. století byl český teplokrevník šlechtěn importovanými hřebci oldenburských a východofríských plemen, omezeně bylo použito i normandské plemeno. Nově vznikající populace měla pochopitelně určité problémy jako například zeslabení konstituce a očekávaná mohutnost tím pádem tak nenastala. Určitou pružností koní vykazovala oblast Chlumce nad Cidlinou, představitelem byla linie Bystrý. Začala se konsolidovat stáda teplokrevných klisen typu anglického polokrevníka po hřebcích linie Furioso a Przedswit (Dušek, 2011).

Sixta (2006) zmiňuje, že nemalý význam měly také kořistní východopruské klisny. Obnovu jezdeckého typu českého teplokrevníka prováděl hřebčín Albertovec. Používal hodně plemeníky linie Furioso, ale vzniklo také riziko příbuzenské plemenitby, proto byla založena linie Quoniam (trakenský plemeník).

3.6 Vliv plemen na vznik českého teplokrevníka

Původ českého teplokrevníka můžeme sledovat v mnoha hipologických knihách a dokumentech. Některé údaje jsou bohužel neúplné, nepřesné nebo dokonce chybí. Podrobnější údaje zmiňují Špryňar (1932), Sixta (2006) a Bílek a kol., (1958).

3.6.1 Vliv angloarabských a arabských plemeníků na českého teplokrevníka

Edwads (1998) uvádí, že arabský kůň byl a je považován za nejkrásnějšího koně, nejčistšího plemene a má výborné somatické a užitkové vlastnosti. Podle Schwarka (1978) arabský kůň ovlivnil všechna kulturní plemena nejen u nás ale také v Německu, což dokládají početné zprávy, které hovoří o 70 tisících koní, kteří byli evidováni v roce 1970.

Pro našeho českého teplokrevníka má velký význam topolčanský Shagya (bábolenské větve SH VII – SH7 top.). Arabští plnokrevní se odvíjí od 5 Prorokových klisen, které

Mohameda doprovodily z Mekky do Mediny, zachránily ho a daly základ chovu OX při následující čistokrevné plemenitbě (Navrátil, 2007).

Angloarab pochází z Británie, chová se ve Francii. V České republice se původně choval v Hostouni na Šumavě. Vznikl křížením plnokrevných hřebců s arabskými klisnami a naopak (Edwards, 1998).

Sixta (2006) ve své ojedinělé knize uvádí některé hřebce, kteří přispěli k typové přeměně koní v ušlechtilé sportovní koně. Tito hřebci jsou: Sahib (2744 Shagya XV-6), Sahib I-A (Sahib-5), jeho syn je nejúspěšnější skokový kůň českého chovu 2626 Sahib Kubišta, Shagya XXIII-T (Shagya XXII-19).

3.6.2 Vliv oldenburských plemenů na českého teplokrevníka

Bílek (1958), Dušek (2011), Misař (2011) a Sixta (2006) se shodují, že poprvé byli importováni oldenburští hřebci do Čech v roce 1872, v počátku 11 kusů do Čech a později ještě 7 na Moravu. Tyto importy byly ukončeny v roce 1930.

Oldenburský kůň byl vyšlechtěn původně z fríských koní, kteří byli zušlechtěni starošpanělskými, arabskými a tureckými hřebci. Oldenburští koně přinesli zvětšení rámce a ušlechtilost. Konstituční vlastností je tvrdost, výborná skoková mechanika, náročnost na chovatelské podmínky po dovozu a zařazení hřebců do plemenitby. Byla sledována snížená mohutnost potomků, ale také se objevovaly exteriérové nedostatky jako je lymfatičnost, drobné kopyto.

Rozdíl v plemenitbě byl v Čechách a na Moravě. V Čechách se hřebci využívali soustavně pro pozměňovací křížení, na Moravě se hřebci připouštěli jen jednorázově jako přílití krve.

Po oldenburských hřebcích byly založeny hřebčí domácí linie 657 Ergo, 658 Ehlert, 208 Essex, 209 Rexius a 544 Genius.

Štrupl a kol. (1983) udává, že 90 % oldenburských koní pochází z vynikajícího anglonormanského hřebce Normana importovaného z Oldenburska v roce 1871.

3.6.3 Vliv plnokrevných plemenů na českého teplokrevníka

Celosvětová populace plnokrevníků se spojuje se třemi orientálními zakladateli - Byerleye, Darley a Godolphina. Tito plemenci byli kříženi s domácím chovem závodních koní a na tomto podkladě vznikl plnokrevný dostihový kůň (Edwards, 1998). Anglický plnokrevník byl použit snad až na malé výjimky ke zlepšení všech ostatních plemen a rází teplokrevných koní v Evropě, předával jim ušlechtilé tvary, temperament a výkon. Podíváme-li se do rodokmenů nejvýznamnějších teplokrevných koní v Evropě, zjistíme, že v každém stojí plnokrevník (Žlumov, 1996). Sixta (2006) uvádí, že nejvýznamnější z plnokrevných hřebců byli Blatec, Cent a Belendek.

3.7 Český teplokrevník

Charakteristika plemene podle Sambruse (2006): Český teplokrevník je ušlechtilý, harmonický jezdecký kůň středního až většího obdélníkového rámce s kohoutkovou výškou (tabulka č. 1). Jeho morfologická charakteristika je variabilní. Je to z důvodů krátkého období šlechtění a otevřené plemenné knihy. Koně českého teplokrevníka mají dobrou mechaniku pohybu, konstituci poměrně tvrdou, jsou dobří skokani. V roce 1995 byl vydán první svazek plemenné knihy českého teplokrevníka.

Splynutím dříve samostatných plemen vznikla chovná základna pro šlechtění jediného plemene pojmenovaného český teplokrevník (Misař, 2011).

Český teplokrevník vznikl na podkladě kmenového stáda clevelandských klisen z chovu v Kladrubech nad Labem, Piberu a Radovci, které patřily ke kmenům Furioso, Przedswit, Nonius a Gidran. Později se ustálila tři chovná stáda: kladrubské, netolické a albertovské (Edwards, 1998).

Díky otevřenosti populace a častému používání zahraničních hřebců se postupně český teplokrevník přibližuje standardu „evropského sportovního koně“. Jeho exteriérové i výkonnostní vlastnosti se odvíjejí od příslušnosti k významným liniím koní chovaných v Evropě (Maršálek, Vejčík, 2008).

3.7.1 Chovný cíl

V ročence SCHČT (2011) se uvádí, že český teplokrevník by měl být ušlechtilý, korektní a lehce jezditelný. Měl by být vhodný pro všechny druhy výkonnostního jezdeckého sportu. V rámci disciplín FEI je vyhovující pro volnočasové aktivity především pro svůj temperament, charakter, prostornou, elastickou mechaniku pohybu a pevné zdraví. Dospělý kůň je středního tělesného rámce s dobrými liniemi, pevného fundamentu a bez zjevných vad.

Dle Neumanna a Pellarové (1989) je požadován ušlechtilý, mnohostranně užitkový teplokrevník s převahou jezdeckého typu. Zvláštní důraz je věnován pevné konstituci, dobrému charakteru, živému temperamentu, kvalitní mechanice pohybu, vysokému stupni jezditelnosti a skokovým schopnostem.

Tabulka 1:

Tělesné míry pro splnění zápisu koně do ČT

Tělesné míry	Klisny	Hřebci
KVH (cm)	161 - 167	162 - 170
Obvod holeně (cm)	19,5 - 22	21 – 22,5

3.7.2 Šlechtitelský program plemene českého teplokrevníka

Šlechtění českého teplokrevníka vychází ze zákona 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat. Řídí program, který navrhuje Rada plemenné knihy, a schvaluje ho prostřednictvím Svazu chovatelů českého teplokrevníka, který vede plemennou knihu. Realizaci šlechtitelského programu zajišťuje chovatelské sdružení. Šlechtitelský program stanovuje chovný cíl, selekční program a akcelerační program, dále zajišťuje evidenci výkonnostních vlastností, znaků a odhad plemenné hodnoty, evidenci výkonnosti a zveřejňování výsledků. Počet plemenných hřebců se pohybuje kolem 200 až 250. Problémem je, že počet klisen připuštěných jedním hřebcem, je velmi nízký, což způsobuje snížení účinnosti šlechtitelské práce. Tento problém má v plánu Svaz chovatelů českého teplokrevníka napravit zvýšenými nároky na hřebce do cílené plemenitby a akceleračního programu (SCHČT, 2011).

3.7.3 Plemena, která mohou být použita pro šlechtění bez zvláštního souhlasu.

Vyjmenovaná plemena, která mohou být použita bez zvláštního souhlasu, za podmínky splnění stejných kritérií platných pro českého teplokrevníka, jsou: anglický plnokrevník, angloarab a jedinci arabského původu, belgický jezdecký kůň, dánský teplokrevník, francouzský jezdecký kůň, Furioso, holandský jezdecký kůň, Zangersheide, kůň Kinský, moravský teplokrevník, všechny varianty německého jezdeckého teplokrevníka, polský kůň, slovenský teplokrevník chovaný na území ČR, slovenský teplokrevník, švédský teplokrevník, trakénský kůň. U vyjmenovaných plemen je požadován stejnosměrný teplokrevný rodokmen (SCHČT, 2011).

K podpoře čistokrevné plemenitby je použití hřebců jiných plemen omezeno a ohraničeno (SCHČT, 2010).

Pro případné použití hřebců německých teplokrevných plemen mohou sloužit podklady, zpracované Eylers a Schridde (2012), v nichž jsou uvedeny vedle kompletních rodokmenů i sportovní výsledky výkonnosti jednotlivých hřebců a jejich potomstva.

3.7.4 Plemenná kniha českého teplokrevníka

Sixta (1999) ve své knize připomíná, že bez plemenných knih by nevzniklo žádné plemeno a vůbec ne v takové podobě, jako jej známe dnes.

K vedení plemenných knih vydává souhlas Ministerstvo zemědělství České republiky. První podmínkou je, že příslušný svaz (sdružení) musí získat statut oprávněné organizace (Dušek, 2011).

Sixta (1999) konstatuje, že plemenná kniha českého teplokrevníka je řádnou evidencí chovu tohoto koně a je mezinárodně srovnatelná (Osvědčení o původu, vystavené ASCHK ČR pro potomstvo klisen evidovaných v Plemenné knize českého teplokrevníka), a mezinárodně uznávaná.

Bez zařazení do příslušné kategorie jsou vedeny klisny anglického plnokrevníka. Tyto klisny, pokud jsou přihlášeny do PK ČT, mohou při spojení s hřebcem plodit potomstvo

vidované v PK ČT. Kvalitativní skladba stáda klisen je špatná – přílišná otevřenost řádu PK přivedla velký počet podřadných klisen do II. pomocné plemenné knihy, ve které je asi 13 % klisen, počet klisen anglického plnokrevníka je asi 10 %, což není perspektivní. Značná část klisen II. PPK jsou klisny exteriérově podřadné, různými cestami pokoutně přivezené z Dálného východu. Bez eliminace nevhodných klisen nelze pomýšlet na urychlení selekčního procesu.

V současné době jsou hřebci anglického plnokrevníka i přes značnou nabídku využíváni jen málo. Jedním z důvodů je možná skutečnost, že v současné době je poměrně dost hřebců zušlechťovatelů, kteří mají oproti hřebcům anglického plnokrevníka výhodu v korektnějším zevnějšku a někteří i v prověřeném potomstvu (Sixta 1999).

Tři arabští hřebci, kteří působí v rámci PK ČT, jsou využíváni minimálně (Regner, 2004).

3.7.5 Oddíly plemenné knihy

(dále dle SCHČT, 2011)

Do šlechtitelského programu českého teplokrevníka jsou zahrnuti všichni plemenní koně, kteří jsou zapsáni do některého z těchto oddílů plemenné knihy.

- **Plemenná kniha hřebců (PKH)**
- **Hlavní plemenná kniha klisen (HPK)**
- **Plemenná kniha klisen (PK)**
- **Pomocná plemenná kniha klisen (PPK)**

Nadstavbou PK ČT byla podle Sixty (1999) státní plemenná kniha (SPK) v dnešní době dle SCHČT (2010) vyšší oddíl hlavní plemenné knihy HPK v rámci plemene.

Zařazování se provádělo z pověření Ministerstva zemědělství výběrová komise chovu koní ČR. Do SPK byly zařazovány klisny s vysokým hodnocením typu a exteriéru (7,5 a více bodů), které daly potomky: hřelec zařazený do chovu ČT, dvě klisny HPK, (z toho jedna mohla být nahrazena potomkem, který ve sportu dosáhl výkonnosti ST a vyšší).

3.7.6 Metody selekce v chovu českého teplokrevníka

Selekční postupy by měly zahrnovat nejen výběr důležitých vlastností, ale i přesně definované požadavky na úroveň jednotlivých selektovaných znaků a vlastností. Toto kritérium splňuje například zařazení do akceleračního programu, kde je přesně definované, co by měli vybraní jedinci splňovat (Maršálek, 2010).

Podle ročenky (SCHČT, 2011) se provádí selekce, na základě informací a výsledků hodnocení. Tyto výsledky a hodnocení zabezpečují pracovníci Equiservis Konzulent, s. r. o. (Dušek, 2011).

Dále dle (SCHČT, 2011)

Hřebci a hřebečci jsou selektováni:

- při registraci hříbat
- při výběru do testační odchovny
- při bonitacích v testačních odchovnách
- při základních zkouškách výkonnosti
- při 70 denním testu
- při hodnocení KMK
- při udělování výběru do plemenitby
- na základě informací o potomstvu
- na základě zdravotního stavu hřebce a jeho potomstva

Klisny jsou selektovány:

- při registraci hříbat
- při zápisu do PK
- při výkonnostních zkouškách
- při přehlídkách tříletých klisen
- při skoku ve volnosti čtyřletých klisen
- v KMK
- při přeřazování do vyšších oddělení PK
- na základě informací o potomstvu

3.7.7 Akcelerační program v chovu českého teplokrevníka

(dle ročenky SCHČT, 2011)

Akcelerační program je výběrovým programem. Cílem programu je urychlit selekční práci v chovu sportovních koní. Je snahou vytvořit tzv. plemenné jádro s prokázanou sportovní výkonností a kvalitním rodokmenem. Svaz českého teplokrevníka bude usilovat i za pomoci státní podpory o vytvoření takových podmínek pro své členy, aby mohly být prověřené klisny zapouštěny hřebci na evropské úrovni. Bude tak usilovat, aby pro své členy, které spojuje zájem chovat koně srovnatelné s produkty nejlepších chovů, spoluvytvářet podmínky k dosažení takového cíle v co nejkratší možné době.

Podmínky pro výběr plemenných koní do Akceleračního programu:

1) Plemenní hřebci:

a) Vlastní výkonnost

- Absolvování minimálně 3 parkurů st. „T“ v jednom roce se součtem max. 8 trestných bodů.
- Vítěz KMK šestiletých v České republice.
- V drezurních soutěžích dosažení GP s hodnocení 65 % a vyšším.
- V soutěžích všestrannosti dosažení výkonnosti stupně CIC**

b) Potomstvo

- Dle ASH (Absolutní sportovní hodnota) první 4 hřebci, viz. Přehled o sportovních koní ČR, Žebříček plemeníků (včetně otců matek) dle ASH ve skokových soutěžích za období od r. 1990 – min. 7 potomků.
- S vlastní výkonností st. „T“

c) Dovezení hřebci

- Starší 4 let, musí splňovat minimálně stejné požadavky jako hřebci domácího chovu, jejichž výkonnost musí být potvrzena příslušnou sportovní autoritou dané země, která je členem FEI.

2) Plemenné klisny HPK a PK s oboustranně prokazatelným minimálně čtyřgeneračním původem:

- s vlastní výkonností stupně „S“ a vyšší, které dokončily minimálně 3 parkúry stupně „S“ s maximálním součtem 12 trestných bodů ve skákání, nebo v drezuře dokončily úlohu stupně IM minimálně s 60 % bodů, nebo dokončily soutěž ve všestrannosti CIC* v první polovině pořadí účastníků, kteří soutěž dokončili, nebo dokončily minimálně 2 kompletní soutěže v zápřeži stupně „T“
- s výkonností potomstva minimálně na úrovni matek ve skoku, drezuře, všestrannosti
- vítězka celostátní přehlídky tříletých klisen pořádaných SCHČT
- tříleté klisny, které ve zkouškách výkonnosti dosáhly známky 8,1 a vyšší
- klisny, které mají min. 2 potomky (hřebci, klisny) po základních výkonnostních zkouškách s hodnocením 8,1 a vyšší
- klisny, které se umístily do 3. místa ve finále Soutěže skoku ve volnosti čtyřletých klisen ČT
- klisny, které se umístily do 2. místa ve finále KMK 4-letých, 5-letých, 6-letých
- dříve zapsané do SPK
- klisny, které mají syna zapsaného v PKH
- klisny, které obdobných výsledků dosáhly v zahraničí po posouzení souměřitelnosti těchto výsledků RPK

3.7.8 Testační odchovny

(dle ročenky SCHČT, 2011)

Testační odchov hřebečků v uznaných testačních odchovnách slouží k hodnocení úrovně a kvality otců. Zde jsou odchováváni a opakovaně hodnoceni (během celého chovu) jedno-, dvou- a tříletí hřebečci po jednotlivých otcích je zjišťován jejich růst a vývin podle jednotné metodiky a standardních podmínek (Dušek, 2011).

Provoz v testačních odchovnách se řídí provozním řádem schváleným SCHČT. Tento řád upřesňuje předepsanou evidenci, zoohygienické požadavky a zásady odchovu. Testační odchovny jsou zřizovány pro kvalitní odchov hřebečků a zajištění možnosti časného získávání

informací o kvalitě plemeníků využívaných v chovu, zvláště pak plemeníků využívaných v cílené plemenitbě a akceleračním programu. Účelem testace je vyhodnocování kontroly dědičnosti plemenných hřebců a vlastní užítkovosti testovaných hřebečků ve srovnatelných podmínkách.

Za testační odchovnu lze považovat zařízení, ve kterém je možnost odchovávat, připravovat a vykonávat základní zkoušky s minimálně 10 hřebečky jednoho ročníku.

Testační odchovna musí být vybavena minimálně:

- řádně oploceným pastvinami s možností napájení a rozlohou pastvin na jednoho hřebečka: 0,3 ha/do 1 roku stáří, 0,4 ha/od 1 roku do 3 let
- vyhovující stáji pro volné ustájení s možností individuálního příkrmování.
- pevnou plochu pro posuzování a předvádění koní
- pohybovou dráhou pro posouzení mechaniky pohybu a skokového projevu.
- možností odděleného odchovu jednotlivých ročníků
- kvalitním personálem se základními znalostmi zoohygieny a zákroků první pomoci při ošetření drobných zranění před přivoláním veterinárního lékaře

3.8 Organizace chovu koní

Před rokem 1989 byl v ČSR chov uspořádán do dvou základen, a to na šlechtitelské a rozmnožovací chovy. V šlechtitelských chovech se produkovali špičkoví plemenci a klisny pro potřeby a obnovu šlechtitelských chovů, ale také pro rozmnožovací chovy. V rozmnožovacích chovech se produkovaly v převážné míře kvalitní klisny pro zemský chov. Rozmnožovací stanice měly charakter připouštěcích stanic, JZD a jezdeckých oddílů (Štrupl a kol. 1983).

Státní plemenářský podnik řídil chov koní do roku 1989. Zemský chov byl spravován prostřednictvím hřebčince v Písku pro území Čech a hřebčince v Tlumačově pro území Moravy. Po rozpadu plemenářské organizace vznikly chovatelské svazy a jejich sdružením vznikla Asociace svazů chovatelů koní (ASCHK). Odborní pracovníci převzali ASCHK a později vytvořili organizaci Equiservis Konsulent s.r.o., která zajišťuje veškerou činnost u chovatelů pro všechny chovy (Dušek, 2011).

4 Vlastní práce

4.1 Charakteristika hřebčína ŠCHK-Kubišta

Vlastní objekt hřebčína se nachází v obci Měník. Obec se nachází 23 km východně od krajského města Hradec Králové a 3 km jihovýchodně od okresního města Nový Bydžov. Již Dušek (1992) se ve své knize zmiňuje, že Královéhradecký kraj byl tzv. „koňskou oblastí“. Obec spadá do klimatické oblasti T2. Pro tuto oblast je charakteristické dlouhé, teplé, suché léto velmi krátké přechodné období s teplým až mírně teplým jarem i podzimem. Zima je krátká s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky.

Nadmořská výška je 265 m. n. m., celá oblast je plochá pahorkatina založená převážně na slínovcích a jílových. Převládajícím půdním typem je hnědozem a půdním druhem jsou hlinité půdy.

Farma je situována v mírně kopcovitém terénu, z jedné poloviny obklopená lesním porostem a z druhé poloviny jsou umístěny pastviny s příjezdovou cestou. Dříve byla na tomto místě hájovna měnických lesů, proto se tomuto místu dodnes lidově říká „na hájence“. K objektu patří i 23 ha pronajatých pastvin. Vedle objektu jsou dva rybníky, které ale však k objektu nepatří. Terén a okolní prostředí je ideální pro vyjížděky na koních, terénní přípravu koní do jezdeckých disciplín anebo pořádání honebních jízd.

Obrázek 1:

Pohled na hřebčín (foto: archiv ŠCHK)

4.2 Způsob chovu v ŠCHK – Měník

4.2.1 Systém ustájení

Farma v Měniku má několik objektů, na zpracovaném schématu jsou jejich půdorysy, které jsou pro přehlednost označeny písmeny (Obrázek: 2).

Objekt A: V přední části se nachází přípravná krmiv. Stáj s volným typem ustájení a s individuálními boxy, které slouží jako porodní nebo boxy pro individuální péči. Volná stáj je rozdělena do tří oddělení s kapacitou 2 x 10 kusů a 1 x 20 kusů. V prvních dvou odděleních jsou ustájeny březí klisny a později jsou ustájeny klisny s hříbaty, ve druhé části jsou ustájeny jednoleté a dvouleté klisny. Jednotlivá oddělení jsou vybaveny automatickými miskovými napáječkami a krmným žlabem. Typ podestýlky je zde hluboký s denním přistýláním.

Objekt B: Volná stáj s hlubokou podestýlkou o kapacitě 2 x 10 kusů, zde jsou ustájeni skupinově dvouletí a tříletí hřebci. Ve stáji se nachází miskové automatické napáječky a krmný žlab.

Objekt C: Remontní stáj s 15 individuálními boxy o rozměrech 4 x 4 metry, miskovou automatickou napáječkou a obezděnou mušlí. Tato stáj v roce 2006 prodělala rozsáhlou rekonstrukci, která změnila typ ustájení z vazného na ustájení volné.

Objekt D: V této části objektu je nově vybudovaná sportovní stáj s 8 individuálními boxy, v níž jsou ustájeni sportovní koně. Boxy jsou vybaveny automatickým miskovými napáječkami a mušlí. Tato stáj je vybavena mycím boxem, čistícím boxem a sedlovnou. Dále se zde nachází samostatně oddělený sklad krmiv.

Objekt E: Spojovací krček stájí a jezdecké haly.

Objekt F: Krytá jezdecká hala o rozměrech 90 x 25 metrů, která je vybavena tribunami pro diváky o kapacitě 700 lidí. Jezdecká hala je vybavena kulturní místností s barem, který slouží jako školicí místnost pro návštěvníky akcí a toaletami. Tato jezdecká hala byla vybudována v roce 1990.

Objekt G: Stáj, ve které jsou ustájeni plemenní hřebci. Kapacita této stáje je 8 boxů o velikosti 6 x 4 metry. Hřebci jsou ustájeni v individuálních boxech s vysokými katry, automatickou miskovou napáječkou a obezděnou mušlí.

Objekt H: Volná stáj s hlubokou podestýlkou pro jednoleté odstavené hřebečky s kapacitou 10 kusů, která je vybavena krmným žlabem a automatickou miskovou napáječkou.

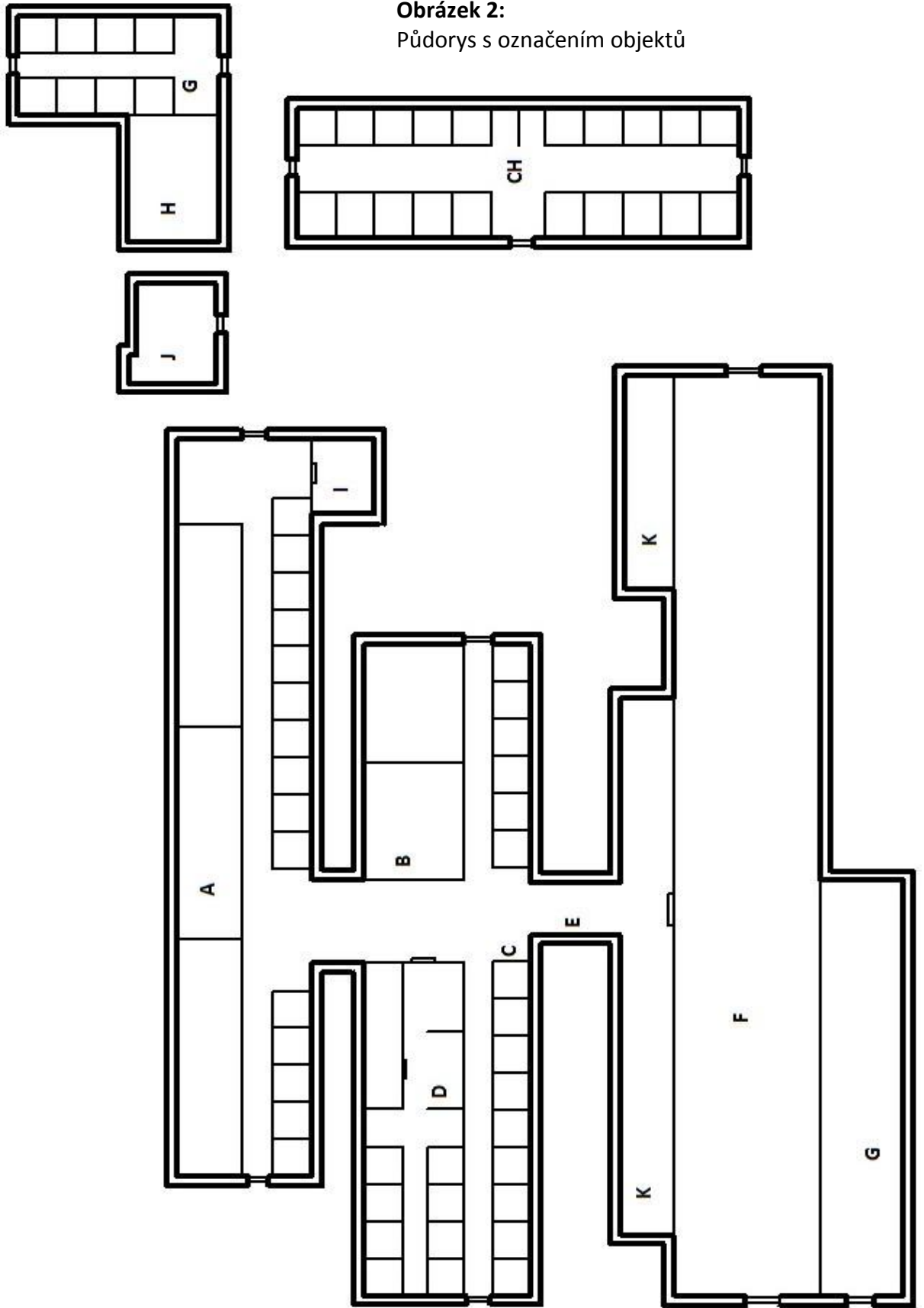
Objekt CH: Nově zrekonstruovaná stáj pro sportovní a remontní koně o kapacitě 20 boxů. Koně jsou zde ustájeni v individuálních boxech o rozměrech 4 x 4 metrů, každý box je vybaven automatickou miskovou napáječkou a obezděnou mušlí. Ve stáji je umístěna sedlovna, sklad krmiva, mycí box a čistící box.

Objekt I: Kancelář s kuchyňkou a sociálním zařízením.

Objekt J: Malý obytný dům, který využívají zaměstnanci jako ubytovací zařízení.

Objekt K: Garáže na kočáry a vozový park.

Obrázek 2:
Půdorys s označením objektů

4.2.2 Historie staveb

Objekt označovaný jako **A** vznikl původně jako ozdravovací stáj pro výkrm prasat pro JZD Humburky, stáj byla postavena v roce 1978, proto má některé prvky nevyhovující pro odchov koní.

Objekt **G, H a J** byl první objekt, který byl vybudován pro chov koní. Tento objekt byla původně hájenka, po které zůstal jen malý obytný dům, který využívají zaměstnanci hřebčína k ubytování.

Objekt **CH** byl postaven speciálně pro sportovní koně. Byli v něm ustájeni kočároví koně Josefa Dymeše, nebo koně militaristy Jaroslava Hatly. Zajímavostí je, že na výstavbě budov se podíleli i odsouzení z věznice Pardubice.

Obrázek 3:

Letecký pohled na hřebčín (foto: archiv ŠCHK)

4.3 Denní režim na farmě

Denní režim v jednotlivých objektech se liší dle charakteru jednotlivých kategorií koní a ročního období.

Koně jsou krmeni 2 x denně, v případě potřeby se koně krmí i 3 x denně. Krmná dávka se liší podle kategorie a ročního období. V krmné dávce se využívá luční seno, siláž, vojtěška a sláma. Jako doplněk se používá krmné pečivo, krmná mrkev a jablka. Pro sportovní koně se přidává ječmen a müsli. Koně mají přístup k lisu a přidávají se jim minerální a vitaminové doplňky. Většina koní je pouštěna do travnatých výběhů a pastvin, sportovní koně jsou pohybováni pod sedlem. S obsedáním a péčí o remontní klisny zde pravidelně pomáhají učni ze Střední školy chovu koní a jezdeckví Kladruby nad Labem. Chlévská mrva se v individuálních boxech odklízí denně, hluboká podestýlka je odklízena 1 x měsíčně.

Počet zaměstnanců je v posledních letech z důvodů ekonomických, velmi zredukován a to na 3 zaměstnance, kteří vykonávají krmení a odklíz chlévské mrvy. Navážení krmení, připouštění klisen, individuální péči, prodej a marketing vykonávají majitelé sami.

4.4 Organizace chovu v ŠCHK Kubišta z hlediska plemenářské práce

Klisny těsně před ohřebením se ustájují do individuálních porodních boxů, kde se hřebí. Zde setrvávají s hříbětem do té doby, než jsou ohřebeny všechny klisny z příslušného skupiny, která má okolo 10 kusů. Potom jsou převedeny do volného ustájení a jsou zařazeny do stálých skupin. Tímto způsobem vzniknou dvě skupiny, které jsou volně ustájeny na hluboké podestýlce a velkou část dne tráví na pastvině. Tímto společným pobytem si utvářejí společenské vazby a dochází k socializaci, která je důležitá pro vytváření charakteru.

Odstav hříbat probíhá ve stáří 7-9 měsíců. Cílem je turnusový odstav, aby si hříbata zvykla na nepřítomnost matek, je to pro ně velmi stresové období. Klisničky a hřebečci se oddělí a vytvoří se jednopohlavní skupiny. V takto utvořených skupinách jsou ustájeny ve volné stáji na hluboké podestýlce do 2 let. Během tohoto období si zvykají na kontakt s člověkem a provádí se pravidelné korektury kopyt.

Klisny jsou většinou zapouštěny 9. - 10. den po porodu. Po odstavu hříbat jsou klisny svedeny do stáda a cyklus se znovu opakuje.

Mladí koně ve stáří 3 let jsou převedeni do individuálních boxů (remontní stáje), aby se s nimi mohlo individuálně pracovat.

Ve stájích stojí i soukromí koně jednotlivých majitelů z okolí. Tito koně jsou zpravidla ustájeni v individuálních boxech v objektu **D** a **CH**, který je určen pro sportovní koně. Ve všech stájích a boxech jsou k dispozici automatické miskové napáječky využívající vodu z vlastní studny, která je pravidelně testována.

Odstavená hříbata se před rozdělením do skupin označí výžehem do levého stehna a aplikací elektromagnetického identifikačního čipu na levou stranu šije. Na měnickém hřebčíně se ještě hříbata značí do pravé sedlové polohy dvoumístným a trojmístným číslem. Dvoumístné číslo znamená registrační číslo knihy hříbat a v dolní části pořadové číslo hříběte, pro místní chov je udělené číslo 74. Hříbě je ještě označeno na pravém stehně, kde je symbol příslušného chovu. V roce 1985 byl uznán vlastnický výžeh CH (H je vepsáno do písmene C = Cidlina Humburky). Při tehdejších monopolu státních plemenářských podniků to bylo zcela ojedinělé.

Hřebci jsou po označení a popisu převedeni do testační odchovny, kde se odchovávají a připravují na Základní zkoušky výkonnosti hřebců v testační odchovně. Aby mohla být testační odchovna otevřena, musí jich být minimálně 10 jednoho ročníku. Do odchovny přicházejí i hřebečci cizích chovatelů. Moderní způsob testačních odchoven nemá dlouhou tradici, testační odchovna v Měníku vznikla v roce 2001. Za třináctileté působení testačního zařízení prošlo hříbárnou přes 100 testovaných hřebců.

Obrázek 4:

Tvar výžehu (foto: archiv ŠCHK)

- U hřebečků po odstavu a po naskladnění se hodnotí:
 1. vzrůst, tělesný rámec, korektnost a zdravotní stav
 2. mechanika pohybu v kroku a v klusu
- U hřebečků jednoletého a dvouletého ročníku před zahájením a po ukončení pastevního období je hodnoceno:
 1. vzrůst, tělesný rámec, korektnost a pravidelnost pohybu
 2. mechanika pohybu v klusu a překonávání překážek o velikosti 60-80 cm jednoletý ročník a 100 cm dvouletý ročník.
- U hřebečků tříletého ročníku se posuzuje:
 1. mechanika pohybu při drezurní úloze
 2. vrozené choroby
 3. pracovní ochota a charakter v průběhu zkoušky
 4. skokové vlohy, připravenost výcviku
 5. plemenný typ a pohlavní výraz, stavbu těla

Hodnocení hříbat se provádí 2 x ročně, na jaře před začátkem pastevního období a na podzim po ukončení pastevního období. Test je ukončen po 900 - 960 dnech Základní zkouškou výkonnosti hřebců dle platných norem.

Odstavené klisničky jsou také označeny a slovně popsány, do 2,5 roků stáří jsou ustájeny volně na hluboké podestýlce. Přibližně od stáří 30 měsíců začne výcvik pod sedlem. Do roku 1990 se klisny připravovaly na náročnější typ Základních zkoušek výkonnosti, ve kterých byla i zkouška v tahu. Při zkouškách jsou klisny hodnoceny body, mají možnost zkoušku při neúspěchu opakovat. Po dosažení 6,1 body je klisna zapsána do PK, při dosažení 7,1 bodů je klisna zařazena do HPK. Chovatel se na základě udělených známek rozhodne, zda má klisna jít do chovu, nebo do sportovní testace.

V měnickém chovu končí část klisen s nejlepším hodnocením v chovu jako kvalitní plemenný materiál. Zbytek klisen je prodán, nebo jde do sportu.

4.5 Historické pozadí

Na počátku chovu koní v Humburkách byly velké emoce a tvrdohlavost rodiny Kubišťů. Josef Kubišta st. (1905) se velmi bránil vstoupit do JZD a zůstával na začátku kolektivizace soukromě hospodařícím zemědělcem. Jeho syn Josef byl potrestán vojnou u „Petépáků“. Po složitém návratu z vojny nešlo dále vzdorovat a rodina vstoupila do družstva. Jedinou podmínkou bylo, že jejich koně zůstanou nadále v jejich péči a bude s nimi pracovat Josef Kubišta ml. (1931).

Po asi dvou letech se moc družstvu příliš nedařilo a Josef Kubišta ml. se stal pro své velké zkušenosti s hospodářstvím agronomem. V tu chvíli už začal koketovat s myšlenkou zavést oficiální chov koní a z myšlenky se postupně stávala skutečnost.

Josef Kubišta ml. se stal předsedou a nic mu nemohlo bránit v jeho touze vytvořit velký chov koní. Klisny svedené do společných stájí v Humburkách a jejich hříbata daly základ budoucímu chovu.

První záznamy hovoří o dvou klisnách, první byla Lecha po holštýnském hřebci Lechovi a druhou Soňa po hřebci Genius. Pro odchov hříbat nebyly v Humburkách prostory, a proto se využívala hříbárna v Nevraticích u Jičína.

Po sloučení družstva Měník a Humburky byla využita hájenka v Měníku, kde byly prázdné stáje a ohrady. Kapacita bývalé hájenky rozrůstajícímu se chovu pochopitelně nestačila, což dalo zelenou vzniku areálu, který známe v současné době. V době výstavby byly využívány i stáje u pana Dymeše a pana Obešly.

Postupně chov nabýval vyšší a vyšší úrovně, a proto v roce 1973 dostal chov status rozmnožovacího chovu. V tuto dobu mělo základní stádo 32 klisen a o dva roky později již 70 klisen. V této době vznikl i jezdecký klub. Zemědělská mládež zde mohla aktivně sportovat a soutěžit v koňských disciplínách po celé republice.

V této době se rozvíjelo i vozatajství díky Josefu Dymešovi, který pracoval v JZD Humburky jako přísunář krmiva. Ten se stal mistrem opratí i sportu, jako jedinému sportovci a členu JZD mu byl v roce 1986 udělen titul Mistr sportu. Jenom ve Zlaté podkově zvítězil 8 x. Pan Dymeš zapřáhl jednadvacetispřeží hamburských vraníků s bílými opratěmi a vytvořil neobvyklý rekord zapsaný i do Guynessovy knihy.

S rozvíjejícím se jezdeckým sportem bylo potřeba vybudovat i odpovídající kolbiště a sportovní areál. Josef vybuďoval v letech 1970-1980 závodistiště, které bylo na tuto dobu

nebývalých rozměrů. Závodiště bylo umístěno v Humburkách na nivních loukách podél řeky Cidliny. Maraton pro zápřež byl umístěn v lese nedaleko Humburk nazvaném Chlum. První jezdecké závody soutěže Zlatá podkova ZN se konaly v roce 1967, závody se staly velice oblíbené jak pro soutěžící, tak pro diváky.

Humburští koně měli svoje jméno i na mezinárodních aukcích v Písku, byli vyhledávaným artiklem pro svůj dobrý charakter, původ a pracovní ochotu.

Celý chov se doslova raketově rozvíjel, přestože už v této době komunističtí předáci nedávali koním zelenou. Josef Kubišta dokázal vždy dosáhnout svého a za velkého úsilí byl chov v roce 1985 uznán jako chov šlechtitelský. Žádný jiný zemědělský podnik toho nikdy v bývalém ČSSR nedosáhl. V této době stádo na Měníku mělo už asi 40 kvalitních chovných klisen a několik hřebců pocházejících z vlastního chovu. Nic nebránilo tomu, aby se koním na Měníku dobře dařilo.

Výraznější problémy začaly až v roce 1989, kdy Josef Kubišta odstoupil ze zdravotních důvodů a koně zůstali bez svého ochránce. Během jednoho roku členové představenstva rozhodli, že koně zatěžují ekonomiku a bylo by lepší je prodat a do stájí dát žír.

Tato situace Josefa Kubištu velmi rmoutila a nedala mu v klidu užívat důchod. V jeho hlavě uzrála myšlenka privatizovat „svůj“ chov a tím ho zachránit. Rodina po dlouhých úvahách jeho záměr podpořila a v roce 1993 chov přešel do soukromých rukou Josefa Kubišty. Jeho syn Dobroslav s manželkou se k němu přidali a vzali na sebe břemeno v podobě jednak finanční, a jednak chovatelské. V této době bylo ve stádě 48 plemenných klisen, v dalších letech docházelo postupně k malé redukci. Začalo těžké období, kdy ekonomika kazila chovatelské záměry.

Dalším mezníkem v chovu bylo úmrtí Josefa Kubišty v roce 2004, došlo jak k organizačním změnám, tak i ke změnám v chovatelské práci. Po úmrtí otce přebírá veškerou práci syn Dobroslav, který posbíral jeho cenné zkušenosti.

Na hřebčíně se v roce 2007 vybudovala moderní stáj (ta je v mém přehledu označená jako **D**) s 8 boxy. V této stáji stojí jen nejlepší sportovní koně, kteří dnes reprezentují v parkurových závodech. V roce 2013 byla dokončena rozsáhlá rekonstrukce objektu **CH**. Tato rekonstrukce proběhala za podpory dotací z EU a přešla do vlastnictví Dobroslava Kubišty ml. (1990). Zároveň na něho bylo převedeno i několik chovných klisen. Je dobře, že chov u Kubištů má tak velkou tradici, vždyť obohatil český chov o tolik dobrých koní.

4.6 Rozbor chovného materiálu

4.6.1 Plemenní hřebci

Za celou dobu existence chovu koní v Humburkách a následně v Měníku (to je od roku 1972) se ve zdejším chovu vystřídal více než 141 plemenných hřebců. Někteří z těchto hřebců zde působili jen krátce a chov výrazněji neovlivnili. Výčet hřebců, kteří měli na chov větší vliv, uvádím v tabulce číslo 2. Informace jsem čerpal z podrobných Kubiškových evidencí, které si vedl od dob zakládání chovu.

Tabulka 2:

Plemeníci působící v ŠCHK Měník od roku 1972 do současnosti.

Jméno	Otec Matka	Rok nar.	Barva	KVH	Výkonnost	Působení v chovu
11 Marin	César s.v. Dáška (2087 Fur. VIII)	1960	R.	165	potomstvo T	1972-74
1754 Nonart	1260 Nonius klisna po 205 Artus	1956	Vr.	167		1970
3089 Hubertus Vpol.	Hubertu Belbena po Berengar	1961	Vr.	168	potomstvo T	1975-70 1979
12 Quoniam II-51	Quonima II 864 Furioso XXIX	1970	Hd.	167	potomstvo S	1975-76
Nonius II	Nonius XXXIX 750 Przedswit V	1962	Hd.	171		1976-77 1979
Quoniam VI	Quoniam II-A 861 Alarm	1975	Vr.	170	potomstvo ST, dr. T	1978-83
83 Comodor XX	Waidwerk XX Cortegana XX po Galcador XX	1974	Hd.	167		1978 1980
110 Hubertus humbuský	3089 Hubertus VČ 1069 Čajka	1976	Vr.	171	potomstvo S	1980-1985
Pasát s.v. XX	Mohykán XX Paráda po Liberál	1968	Hd.	166	T	1980 1983-85,87
1997 Alarm-64	Alarm 717 Gidran VI	1965	R.	165	potomstvo TT	1986
1074 Doremit-23	3030 Doremit 172 Koketa	1969	Hd.	164	potomstvo S	1980 1983-85
173 Karneol-101	Karneol trak. 532 Quoniam	1981	Vr.	179		1985
2309 Karneol trak.	Impuls Kassandra	1966	Vr.	166	potomstvo T	1983
Tasák Kubišta	Tasák VČ 780 Klaudivie	1992	Pl.	164		
38 Diktant-5	Diktant 739 Przedswit IX	1972	tm. Hd.	165	skok ST	

2217 Vagram	Wisenklee Vanadis po Ataturk	1971	Hd.	168	potomstvo skok ST	1981-82
23 Varin lipský	21 Varin VČ 391 Čita po César	1969	R.	172	potomstvo skok S	1983
189 Prom Vpol.	Montparnasse Pirotko	1970	B.	166		1985
43 Shagya mimoňský-9	2744 Shagya XV-6 SČ 140 Jedová	1973	B.	170	potomstvo T dr.	1985
191 Jury	Jerome II Seila po Sekundant	1982	B.	164	skok S, pot. Skok ST	1986
365 Lomikar	Zigeunersohn Lotty po Wiesenklee	1979	tm. Hd.	170	potomstvo skok T	1986,88- 90,92,94-95
206 Fruhesch	Fruhlingrausch Esche po Escorial	1982	Pl.	164	potomstvo skok T	1986-89
213 List Vpol	Saragan Locja po Cekin	1979	B.	164	potomstvo skok S	1986-89
2266 Przedswit X-80	Przedswit X-A 851 Alarm	1977	R.	166	potomstvo skok ST	1987-89
156 Alarm III-63	Alarm III 269 Servátor	1979	R.	166		1987
366 Taarlo	Rigoletto Natasja po Ghyll Manor	1977	R.	167	potomstvo ST, skok T	1988-98
Sahib I	Sahib 535 Przedswit X	1970	B.	163	potomstvo skok TT	1988-89
4406 Aranžér	Silver Arabie po Clairval	1974	Hd.	170		1988-89
370 Pedro Vpol	Tankred Peonia po Nemrod	1980	B.	168	potomstvo skok ST	1990-93
207 Garut achal.	Gauchar Akra po 668 Absent	1982	tm. Pl.	161	potomstvo skok ST	1990-93
North Star VIII	North Star VI-K 120 Renata	1975	B.	170	skok ST	1990
Tasák Vpol	6047 Turbat 3654 Talima po Hubert	1980	Hd.	169	spřežení T	1990-95
409 Garut humburský	207 Garut VČ 801 Čara	1987	Is.	164	skok S	1991-98
525 Taarlo Kubišta	366 Taarlo 67 Karena	1991	Is.	165	skok L	1993
524 Lomikar Kubišta	365 Lomikar 63 Havana	1991	č. Hd.	165	skok L	1995-97
536 Lopéz-17	Lopez 782 Angelique po Almé	1991	č. Hd.	165	drezúra L	1995-97
616 Erudit	Egoist Čerjomucha po Čimkent	1986	R.	166	1. Velká pardubická	1996-2000, 2010,2011
615 Law Soziri	Law Societ Engageante	1989	tm. Hd.	161		1996
511 Rosario	Rubikon Sternschnuppe po Wodka	1986	Vr.	170	skok T	1999
623 Landprinz	Landgraf I Simona po Masetto	1987	B.	167	skok T	1998-2001, 03, 2007-09
774 Szialeniec	Colorado Szampanka po Lowicz	1993	Hd.	166	military T	2000-02
529 Lopez 11	Lopez 762 Dietward-20	1991	R.	168	skok ST	2001, 2003

637 Robinson Kubišta	Robinson 107 Tarava po Taarlo	1993	Pl.	164	skok Z	1997-99
2626 Sahib Kubišta	Sahib I-A 70 Gama SPK	1990	B.	167	skok TT	1998-2001, 2003-03
2640 Radegst	Raphael westfalský Wunschtraum han.	1991	R.	162	potomstvo T, skok T	1999-2001, 07, 2013-14
5054 Shogun II	Night and Day Opaline des Pins	1984	Hd.	164	skok TT	1998
5067 Papillion	Pilot Finett	1980	tm. Hd.	170	skok TT	2001
5040 Campione	Capitol Lausitz	1988	Hd.	164	skok T	2001
785 Euros	Eol Machorka	1996	Hd.	168		2001
5035 Carthágo	Capitol Perra	1988	B.	164	skok TT	2001
5039 Cassini I	Capitol I Wisma po Caletto	2000	B.	167	potomstvo T, skok TT	1998, 2000
856 Silvio II	Sandroz Gelbkatze	1990	Hd.	166	skok T	2002-2004
905 Carismo	Calypso II Anaka	1993	Hd.	171	potomstvo dr. T, s. ST	2002-2004
769 Kadet	Kapitolij Greza	1986	Hd.	164	skok ST	2002-2004
Papillon Rouge	Jalisco B Verboise	1981	R.	164	potostvo S, skok TT	2002-2004
1004 First Bride	Paleadin des lfs Kalinka LB	1993	R.	169	potomstvo S	2004-2006
1020 Manillon Rouge	Papillon Rouge Estrona	2000	Hd.	168	potomstvo S	2004-2013
2906 Federweisser	Feiner Graf Lorina	1994	R.	166	skok T, dr. T	2006-2007
2805 Le Patron	Laptop Dona po Drosselklang	1997	Hd.	167	potomstvo T, skok T	2007-2009
677 Regulus	66 Lincoln Redakta	1992	Vr.	163	potomstvo S	2007-2008
2949 Simplex	Stakato Griseldis HSb	2003	B.	164		2007, 2009-2010
2997 Aristo Z	Artos Z Cartarise Z po 5035 Carthago Z	2001	R.	168	skok T	2009-2013
1154 Quick Lauro Z	Quick Star Laura	1994	Hd.	164	skok T	2012
1259 Cry For Me	Catoki E-Lanostra	2005	Hd.	163	skok S	2011-2012
Przedswit Makebo	Przedswit XVI-K 1193 VČ Dafné	1993	Hd.	161	skok ST	2009-2010
897 Radegast Kubišta	2640 Radegast 127 Luna II	1999	R.	165	skok T	2004-2005
5086 Colin D'Espoiz	Double Espacr Gascogne	1990	R.	162	skok T	2013
1360 Drosselklang II	Don Carlos Forstlady	1984	Hd.	167	potomstvo T	2010

Z tabulky je zřejmé, že se kromě českých teplokrevníků uplatňovala i jiná plemena, která měla vliv především na zvýšení sportovní výkonnosti potomstva, zejména na skokovou potenci, a utužení konstituce chovného stáda. Byli to plemenci hřebci plnokrevní, holštýnští, achaltekinští a hřebci s arabskou krví.

V posledních letech se v ŠCHK Kubišta stále více využívá možnosti inseminace klisen spermatem kvalitních zahraničních hřebců.

V připouštěcích sezonách od roku 1993 do roku 1998 se nejvíce využívalo holštýnského ryzáka 366 Taarlo, který byl dovezen z Holandska. Dále pak v připouštěcí sezoně od roku 1999 do roku 2001 se nejvíce využíval hřebec 2626 Sahib Kubišta, který pochází z Měnického chovu. V těchto letech díky dostupným inseminačním dávkám byli připuštěni hannoverští a holštýnští hřebci Cassini, Carthago a Campione. Několik klisen z měnického chovu odjelo na připouštění do Francie za hřebcem Papillon Rouge, který je jedním z nejlepších a neúspěšnějších hřebců ve Francii. Od roku 2004 do roku 2013 se nejvíce v plemenitbě využívá francouzský hřebec 1028 Manillon Rouge.

Od roku 1972 se ve Šlechtitelském chovu koní Kubišta narodilo 23 plemenných hřebců (viz následující tabulka).

Tabulka 3:

Plemenci vlastního chovu od 1972 do současnosti

Jméno	Otec Matka	Rok nar.	Barva	KVH	sportovní výkonnost
39 Alarm Bydžov	957 Notář VČ 1069 Čajka SPK 54	1973	Hd.	172	potomstvo ZL
110 Hubertus humburský	5052 Hubertus VČ 1069 Čajka SPK 54	1976	Vr.	171	potomstvo S
4367 Libanon Humburský	Libanon VČ 160 Španělsko	1980	B.	164	
2402 Hubertus Měník	110 Hubertus humburský VČ 136 Afra SPK	1983	Vr.	166	skok Z, dreúra Z
4416 Predswit Humburský	104 Przedswit X-73 VČ 92 Marta	1986	R.	166	vlastní skok S
297 Frühesch-2	206 Frühesch 17 Arie po 19 Cent	1987	Vr.	167	vlastní skok ST, pot. S
409 Garut humburský	207 Garut VČ 801 Čara	1987	Is.	164	vlastní skok S

391 Frühesch Měník	206 Frühesch VČ 383 Kvinta	1988	Vr.	168	potomstvo S
393 Lomikar humburský	365 Lomikar s. v. 43 Koketa	1988	Vr.	168	vlastní skok L
4435 Pegas humburský	Przedswit XVIII 34 Kamila	1989	R.	167	vlastní skok S
477 Taarlon	366 Taarlo VČ 1098 Šerpa	1990	Hd. Str.	167	vlastní skok S
541 Talif	366 Taarlo 56 Vanila	1990	Hd.	164	vlastní skok L
2626 Sahib Kubišta	Sasib I 70 Gama SPK	1990	B.	167	vlastní skok TT
524 Lomikar Kubišta	365 Lomikar s. v. 63 Havana	1991	Hd.	171	vlastní skok L
525 Taarlo Kubišta	366 Taarlo 67 Karena	1991	Is.	165	vlastní skok L
Garut Kubišta	207 Garut 77 Valina	1992	Is.	164	vlastní skok S
594 Quoniam Kubišta	Quoniam VI 86 Jasná	1992	Hd.	164	
597 Tasák Kubišta	Tasák VČ 780 Klaudivie	1992	Pl.	164	
637 Robinson Kubišta	5052 Robinson 107 Tarava	1993	Pl.	173	vlastní skok Z
2712 Taarlo Kubišta-2	366 Taarlo 67 Karena	1994	R.	167	vlastní skok ZL
719 Tajor	366 Taarlo 82 Jitřenka SPK	1995	R.	163	
4513 Texas	Tasák 108 Foketa	1995		171	vlastní skok S
897 Radegast Kubišta	2640 Radegast 127 Luna II	1999	R.	165	vlastní skok T

Podíváme-li se na tabulku podrobněji, zjistíme, že nejvíce plemeníků vlastního chovu se narodilo po hřebci 366 Taarlo (477 Taarlon, 541 Talif, 525 Taarlo Kubišta, 2712 Taarlo Kubišta-2, 719 Tajor), z čehož můžeme usuzovat, že import nizozemského hřebce 366 Taarlo byl velkým přínosem pro Kubištův chov.

1 hřelec má ve svém jméně „Bydžov“, 6 hřebců „humburský“, 2 hřebci nesou jako součást svého jména obec „Měník“ a 8 hřebců nese jméno Kubišta. Za vlastní jméno hřebce se přidávalo ještě označení místa původu, které se později změnilo na jméno majitele chovu.

Své jméno dávají hřebcům jen špičkoví chovatelé, kteří mají jistotu, že vybraní hřebci budou úspěšně reprezentovat jejich chov.

4.6.2 Nejvýznamnější linie hřebců, kteří ovlivnili chov na Měníku

Od roku 1993, kdy byl šlechtitelský chov zprivatizován, se zde vystřídalo něco okolo 40 hřebců z celkem 20 různých linií, proto některé níže uvedu.

Holštýnští hřebci Cassini, Cartago a Campione patří absolutně k nejlepším hřebcům v Německu, jejich otcem je také vynikající hřebec Capitol.

5039 Cassini I se narodil v roce 1988 v Německu. Dosáhl velmi dobrých sportovních výsledků, které velice dobře předává na své potomky. V roce 1994 zvítězil v šampionátu šestiletých koní v Holštýnsku. Představuje moderní typ sportovního koně.

5035 Cartago se narodil také roku 1988 v Německu, byl finalistou šampionátu Německa, v roce 1996 startoval na LOH v Atlantě a na CSIO v Luxemburg se umístil na prvním místě, to vše s jezdcem Josefem Lansingem.

5040 Campione patří k nejlepším synům hřebce Capitol. Má velmi dobré potomstvo s pozoruhodnými sportovními předpoklady. Ze strany matky je prochován ve 3. generaci na vynikajícího plnokrevného hřebce Cottage Son.

623 Landprinz II se narodil 1987 v sousedním Německu kde dosáhl výkonnosti T. sportovní. Exteriérové kvality 623 Landprinze II jsou podloženy vynikajícím rodokmenem a o rok starším bratrem, který vyhrál zkoušky výkonnosti plemenných hřebců.

366 Taarlo se narodil v roce 1977 v Holandsku, kde byl sportovně prověřen na stupni T a v chovu Josefa Kubišty působil v letech 1988 až 1998, kde po něm zůstalo mnoho dcer, některé dosahovaly výborných výsledků ve skokovém sportu (Temže – skok ST, Tely, Tepna, Tája, Tamara – skok S), a synů.

S oceněním „Nejkrásnějšího koně světa“ se může chlubit hřebec **525 Taarlo Kubišta** narozený v roce 1991. Titul Equissimus získal v roce 1996 v maďarském Kecskemétu.

2626 Sahib Kubišta narodil se v roce 1990 a dosáhl výkonnosti TT. V roce 1998 byl při CSIO v Praze vyhodnocen jako nejlepší kůň českého chovu. Za sportovní sezonu 1999 absolvoval zhruba 55 parkúrů na stupních S až T, při CSIO v Poznani absolvoval Pohár národů na obtížnosti TT. Hřebec také působil několik připouštěcích sezon ve Francii u chovatele Xaviera Leredde, kde byl zapsán do plemenné knihy Selle Francais.

Obrázek 5:
Plemenný hřebec 2626 Sahib Kubišta (foto: archiv ŠCHK)

1028 Manillon Rouge narozený v roce 2000 ve francouzské Normandii, u světoznámého chovatele Xaviera Leredde, který má ve Francii zvučné jméno. Hřebec byl excelentním skokanem, ale pro svůj úraz nemohl naplnit sportovní kariéru, proto byl nejprve v roce 2004 zapůjčen, později odkoupen, aby mohl působit na Měnickém hřebčíně. Hřebec je dle výsledků v plemenitbě jedním z nejlepších plemeníků v moderní historii hřebčína Kubišta. O tomto faktu svědčí počty hříbat po tomto hřebci.

Obrázek 6:
Plemenný hřebec 1028 Manillon Rouge (foto: archiv ŠCHK)

4.6.3 Plemenné klisny

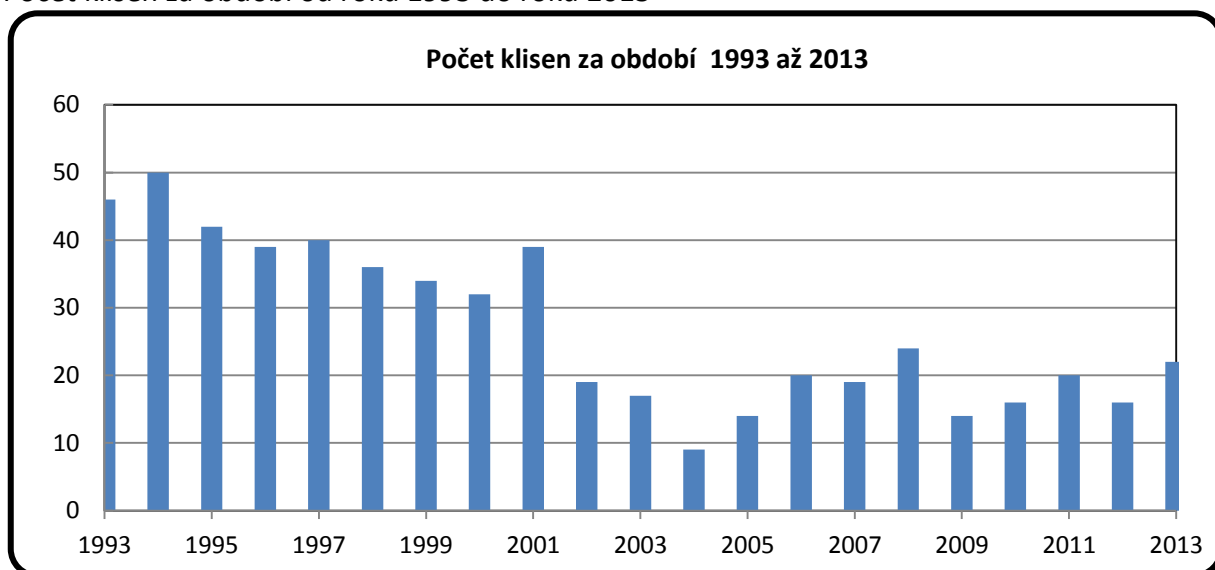
V roce 1973, kdy byl chov uznán za rozmnožovací, bylo v základním stádu 32 klisen. V roce 1985, kdy byl udělen chovu statut Šlechtitelského chovu České republiky, bylo v Humburkách již kolem 50 chovných klisen. Ve své práci se podrobněji zaměřuji na rok 1993 (kdy byl chov privatizován), dále pak na rok 2004 (kdy umřel pan Josef Kubišta), a poté pohlížím na současnost. V tabulce číslo 4. je uvedený jmenný seznam plemenných klisen a hvězdičkou je označen rok působení ve stádě. Seznam je sestaven od roku 1993 až do roku 2013. Tento seznam je pro svou obsáhlost uveden v tabulce 4. (Příl. 1).

Z grafu číslo 1. je patrné, že od roku 1993 do roku 2004 došlo k postupnému snižování početních stavů u plemenných klisen. Tento pokles dosáhl svého minima v roce 2004. Od roku 2005 se začalo stádo opět rozrůstat, bylo tomu díky obměně starých klisen, které nahradily jejich mladé a vytestované dcery. Do chovu jsou zařazovány mladé klisny po výkonnostních zkouškách a klisny, které byly až do té doby zařazeny ve sportu.

V nynější době provádí výběr a zařazování klisen do stáda Dobroslov Kubišta, který mimo jiné také klade důraz na to, aby bylo stádo plemenných klisen složeno z rodin, které založily tento chov.

Graf 1:

Počet klisen za období od roku 1993 do roku 2013

4.6.4 Hříbata

Od roku 1972 do současnosti (tj. do roku 2013) se v chovu koní při JZD Humberky a později v ŠCHK Kubišta narodilo 1514 hříbat po více než 141 hřebcích. Ve své práci jsem se podrobně zaměřil na počty hřebečků a klisniček narozené v určitém roce. Dále jsem podrobněji zpracoval četnost výskytu barev u hříbat narozených ve dvou obdobích, a to od roku 1993 do roku 2004, což je období od již zmiňované privatizace do úmrtí Josefa Kubišty. Dalším obdobím, na které jsem se zaměřil, byly roky 2005 až 2013. V tomto období zde organizuje plemenitbu Dobroslav Kubišta.

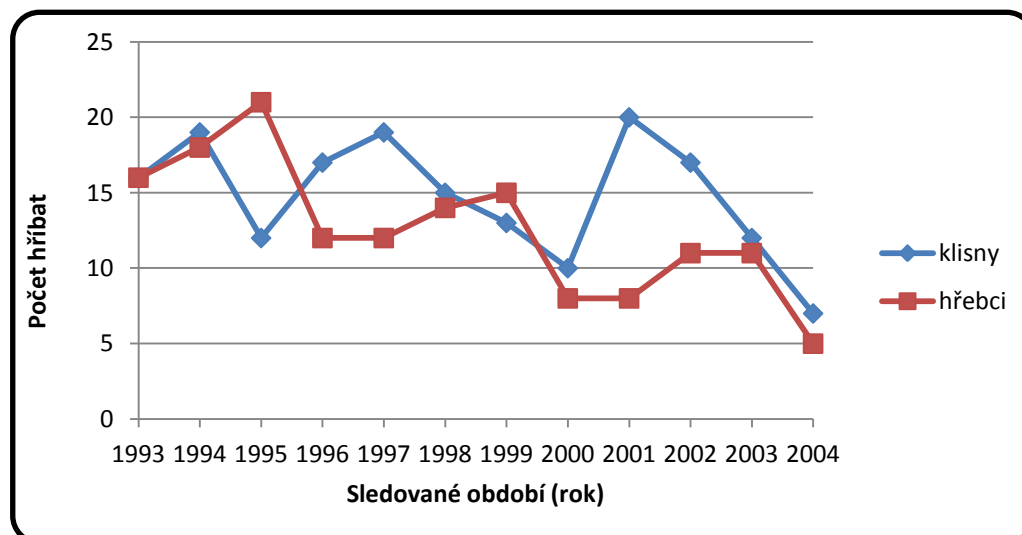
Tabulka 5:

Počty narozených klisniček a hřebečků od roku 1993 do roku 2004

počty hříbat	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
klisny	16	19	12	17	19	15	13	10	20	17	12	7
hřebci	16	18	21	12	12	14	15	8	8	11	11	5
celkem hříbat	32	37	33	29	31	29	28	18	28	28	23	12

Graf 2:

Vývoj počtu hříbat z hlediska pohlaví.

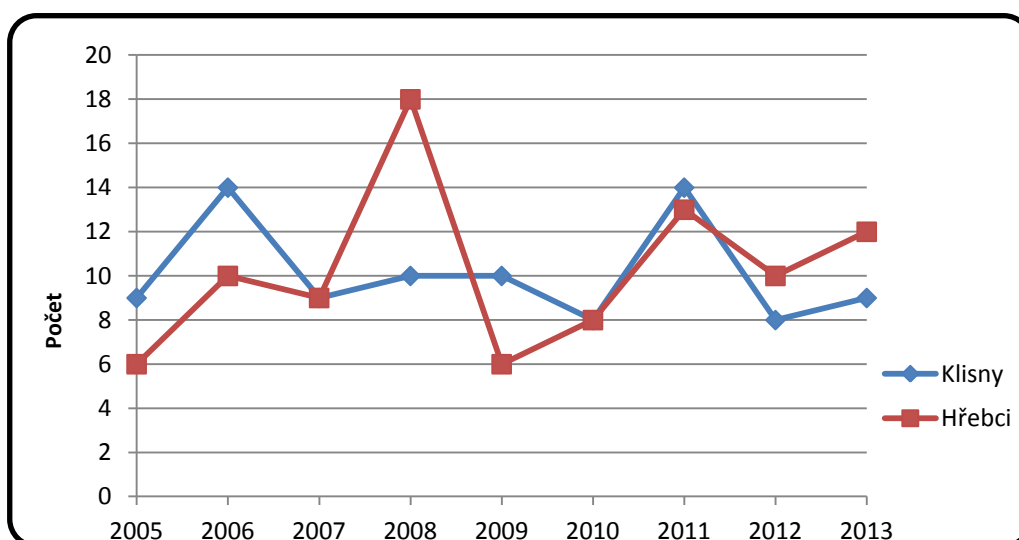
Tabulka 6:

Počty narozených klisniček a hřebčků od roku 2005 do roku 2013

Počty hříbat	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Klisny	9	14	9	10	10	8	14	8	9
Hřebci	6	10	9	18	6	8	13	10	12
Celkem	15	24	18	28	16	16	27	18	21

Graf 3:

Vývoj počtu hříbat z hlediska pohlaví

V prvním sledovaném období se na hřebčině narodilo 328 hříbat. Je zajímavé, že klisniček se narodilo o 26 více než hřebečků. Klisniček se narodilo 54 % a hřebečků 46 %. To jistě udělalo radost Josefu Kubištovi, kterému klisničky dělaly větší chovatelskou naději.

Ve druhém sledovaném období se narodilo 183 hříbat, z toho 91 klisniček a 92 hřebečků. Pokud toto období vyjádříme procentuálně je to 49,7 % klisniček a 50,3 % hřebečků, z čehož je patrné, že počet hříbat v chovu klesá, což pochopitelně koresponduje i s poklesem chovných klisen. Početní pokles chovných klisen je vidět v grafu číslo 1. Z ekonomického hlediska je snižování stavu chovných klisen sice úsporné, ale výsledná ekonomika ve finále není pozitivní, protože chovatel dostává menší dotace a produkuje méně hříbat, která jsou na prodej. Z hlediska plemenářské práce je i menší výběr klisen do chovu.

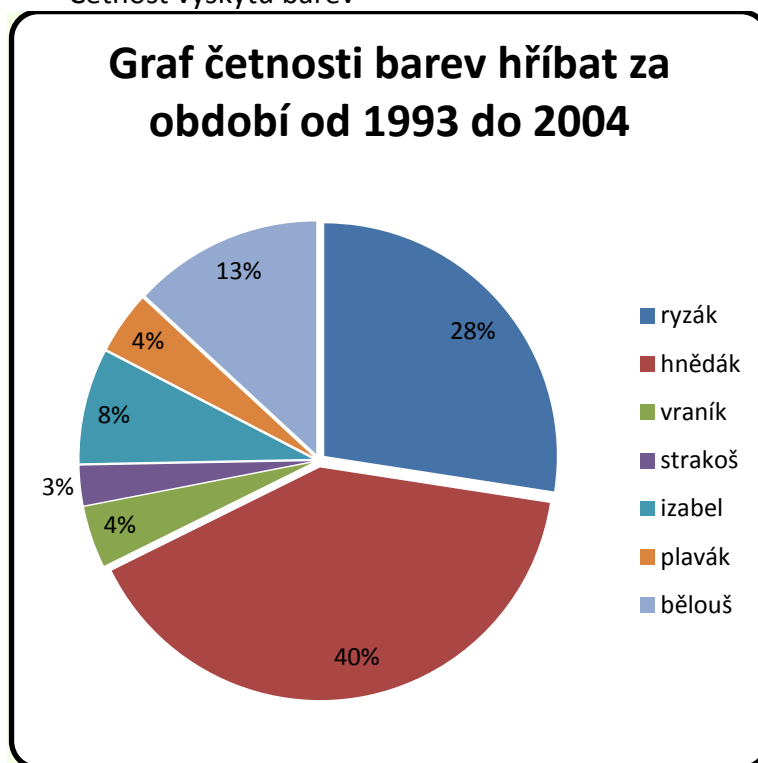
Pro chovatele je z hlediska prodejnosti hříbat a mladých koní důležitá nejen výkonnost ale i atraktivita barvy. Jsou lidé, kteří vybírají koně právě podle barvy a nehodnotí ho podle exteriéru a skokového či drezurního potenciálu. Velmi oblíbenou barvou je strakoš, plavák a izabel.

Tabulka 7:

Počet barevného zastoupení hříbat v jednotlivých letech

rok/barva	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	celkem
ryzák	8	19	9	6	9	4	6	5	7	5	9	3	90
hnědák	11	8	11	10	15	11	14	5	23	12	7	5	132
vraník	3	1	0	3	0	1	1	1	1	1	1	0	13
strakoš	0	1	2	1	0	2	0	0	0	0	1	1	8
izabel	1	3	4	2	2	6	0	3	3	0	1	1	26
plavák	2	1	0	1	0	2	5	1	0	0	0	1	13
bělouš	2	4	3	2	4	1	2	4	3	9	6	0	40

Graf 4:
Četnost výskytu barev

V prvním sledovaném období se narodilo 90 ryzáků, 132 hnědáků, 13 vraníků, 8 strakošů, 26 izabel, 13 plaváků, 40 běloušů. Vyjádřeno v procentech je to 28 % ryzáků, 40 % hnědáků, 4 % vraníků 3 % strakošů, 8 % izabel, 4 % plaváků, 13 % běloušů.

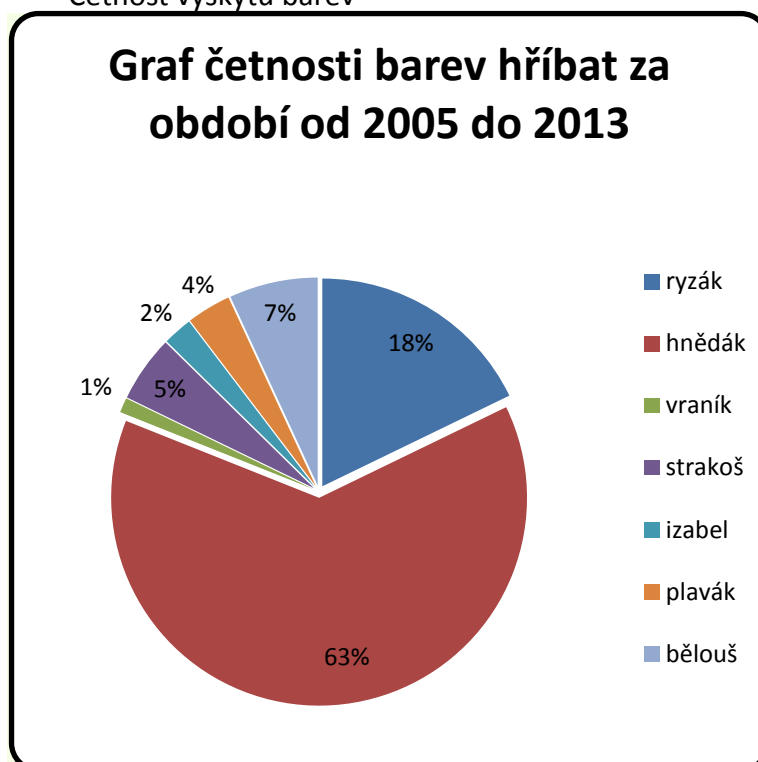
Tabulka 8:

Počet barevného zastoupení hříbat v jednotlivých letech

rok/barva	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	celkem
ryzák	5	10	6	3	1	1	3	1	1	31
hnědák	6	9	10	20	10	10	17	12	16	110
vraník	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
strakoš	1	1	1	1	2	1	1	1	0	9
izabel	0	2	0	0	0	1	0	0	1	4
plavák	1	0	0	1	0	0	1	2	1	6
bělouš	1	2	2	0	2	3	0	0	2	12

Graf 5:

Četnost výskytu barev

V druhém sledovaném období se narodilo 31 ryzáků, 110 hnědáků, 2 vraníci, 9 strakošů, 4 izabely, 6 plaváků a 12 běloušů. Vyjádřeno v procentech je to 18 % ryzáků, 63 % hnědáků, 1 % vraníků, 5 % strakošů, 2 % izabel, 4 % plaváků, 7 % běloušů.

V období od roku 2005 do roku 2013 je nejvýraznějším nárůstem počtu u hnědáků ze 40 % na 63 %. K další výrazné změně došlo také u běloušů, kteří poklesli ze 13 % na 7 %. U ryzáků je patrný pokles o 10 %, u izabel je pokles o 6 % a u vraníků o 3 %. U žádaných strakošů je nárůst pouze o 2 %, jen počet plaváku je konstantní v obou sledovaných obdobích.

Z celkového počtu narozených hříbat se v druhém období zmenšila barevná variabilita.

4.7 Významné úspěchy

Od roku 1966, od kterého se datuje začátek Zlaté podkovy, se jezdily kvalifikace na tento závod právě v Humburkách. Součástí Zlaté podkovy jsou i vozatajské soutěže a vozatajství mělo v Měníku vždy velkou tradici. Dlouholetý reprezentant Humburk a Měníku pan Josef Dymeš (vozataj čtyřspřeží, mistr opratí, mistr republiky a mistr sportu) jako první spřáhl sedmnáctispřeží později spřáhl dvacetijednaspřeží a vytvořil tak československý rekord.

Vozatajství :

- Josef Dymeš zvítězil ve finále Zlaté podkovy Zemědělských novin celkem 8 x a stal se mistrem opratí v letech (1974, 1976, 1979, 1980, 1981, 1985, 1987, 1989).
- Josef Dymeš zvítězil na mistrovství ČR ve čtyřspřeží celkem 6 x to v letech (1979, 1980, 1982, 1985, 1986, 1987), 3 x 2. místo (1981, 1989, 1990) a jednou 3. místo (1988).
- Josef Dymeš se účastnil v roce 1978 mistrovství světa v Kecskemétu, kde obsadil 10 místo.

Mnohé úspěchy také dosáhli reprezentanti chovu v soutěžích všestrannosti, parkurového skákání a drezůry.

Všestrannost:

1. Zlata podkova:
 - Václav Kubišta zvítězil v roce 1987 na koni Gordon
 - Hatla zvítězil v roce 1995 na koni Luna II a v roce 1999 n koni Szialenie
2. Stříbrna podkova:
 - Jaroslav Hatla zvítězil v roce 1998 na koni Ivory Count
3. Bronzové podkovy:
 - Jaroslav Hatla zvítězil v roce 1993 na koni 100 Los Maria
 - Petr Miška druhé místo v roce 1998 na koni Litera
 - CCI mezinárodní závody ve všestrannosti v Humpolci v roce 2000 Jaroslav Hatla první místo na koni Szialeniec. Dále pak byla Jana Vobořilová vyhlášena juniorkou roku (10.místo na mezinárodních závodech military v Belgii z 90 startujících ze 12 zemích, Mistryně ČR ve všestrannosti s koněm Lama, start na ME)

Skoky:

- Jaroslav Hatla v roce 1993 účast na Mistrovství ČR mladých jezdců o rok později získal první místo na koni Kofila
- Michaela Kubištová byla ve finále KMK s koněm Tara
- Jaroslav Hatla v roce 1999 první místo na mezinárodních závodech v Karlových Varech s koněm 2626 Sahib Kubišta a tentýž rok mistr ČR v parkurovém skákání na koni Práter
- Jaroslav Hatla skákal TT na mezinárodních závodech v Poznani v roce 2000 na koni 2626 Sahib Kubišta
- Hřebec 2626 Sahib Kubišta byl vyhlášen nejlepším koněm českého chovu při CSIO Praha
- Hřebec 894 Radegast Kubišta dosáhl stupně T s jezdcem Jiřím Hruškou, byl také účastník finále Českého skokového poháru v roce 2012

Drezura:

- Petr Miška účast na Mistrovství ČR v drezůře na koni Lomikar Kubišta

4.8 Rod Kubišťů

Rod Kubišťů se zabývá chovem koní v úžasném časovém rozpětí, dvo set let, což je doloženo v rodinné kronice. Antonín Kubišta (1850) byl uznávaným chovatelem, o čemž svědčí medaile, kterou uděloval František Josef I. za zásluhy v chovu koní (Příl. č. 2), a medaile z roku 1892, kterou dostal při 25. výročí okresního hospodářského spolku v Novém Bydžově (Příl. č. 3). Josef Kubišta (1905) byl také vynikajícím chovatelem, z jeho chovu pochází klisna Soňa po Genius, polosestra Lechy, která je zakladatelkou jedné z nejstarších rodin hamburského chovu (už zde najdeme podíl holštýnské krve).

Josef Kubišta (1931) je také držitelem mnohých ocenění. V roce 1979 dostal v polském městě Sierakow při příležitosti Mezinárodních závodů CSIO ve čtyřspřeží pamateční medaili za spolupráci s polskými chovateli (Příl. č. 4). Josef Kubišta byl také držitelem odznaku České jezdecké federace (Příl. č. 5), který ho opravňoval ke vstupu na všechny akce pořádané Českou jezdeckou federací, v roce 1991 mu byla udělena pamětní medaile z Velké pardubické (Příl. č. 6). V roce 1995 Josef Kubišta obdržel medaili za zásluhy o vznik a rozvoj Zlaté podkovy Zemědělských novin (Příl. č. 7).

Obrázek 7:

Josef Kubišta 8. 11. 1931 - 7. 02. 2004
(foto: archiv ŠCHK)

Poslední chovatelskou akcí zmiňuje Kubišťová a kol. (2013), kdy na hřebčíně Měník se uskutečnilo přesně na den nedožitých 82. narozenin p. Josefa Kubišty 8. 11. 2013 Třídění chovu koní Josefa Kubišty. Katalog z toho třídění byl velmi pěkně zpracován, obsahoval genealogické linie rodin včetně fotografií nejvýznačnějších klisen (Příl. č. 8). Při přehlídce jednotlivých rodin a jejich potomstva se sešla prakticky celá chovatelská veřejnost České republiky.

5 Závěr

Cílem práce bylo popsat historii a vývoj Šlechtitelského chovu koní Měník Josefa Kubišty. V dnešní podobě je tento chov raritou, protože dokázal přežít po sametové revoluci až do dnešních dní, i když musím připustit, že s mnohými ekonomickými problémy. Vlastní práce čerpala z pamětí rodinných příslušníků a dokumentů, které jsou k dispozici v archivu hřebčína.

Josef Kubišta pocházel ze selského gruntu rodu Kubištů, který měl chovatelskou tradici již za Rakouska-Uherska. Jeho láska ke koním byla známa široko daleko, a když po odchodu do důchodu chtělo družstvo koně odprodat, ani na chvíli neváhal a hřebčín privatizoval. Mnoho chovatelů v České republice i v cizině zná a má koně s Kubištovým výžehem.

V práci jsem popsal celou historii chovu od myšlenky vzniku až po současnost. Zaměřil jsem se na plemenný materiál, zejména hřebce, kteří v chovu působili od jeho založení a hřebce, kteří z tohoto chovu pocházeli. Na ně byl Josef Kubišta vždy hrdý, proto nosili stejné příjmení jako on, čímž se podíleli na dobrém jménu Kubišta. Dále jsem provedl jmenný výčet všech chovných klisen, které působil v chovu od roku 1993 do roku 2013.

Zanalyzoval jsem počty narozených hříbat od roku 1993 do roku 2013 a zaměřil jsem se na četnost zbarvení a poměr pohlaví. V následné diplomové práci bych se rád věnoval podrobnějšímu rozboru rodin chovných klisen a chtěl bych se věnovat růstovým parametrům hříbat, které jsou v testační odchovně a je možné je objektivně zhodnotit.

V současné době vede hřebčín strýc Dobroslav Kubišta se svou ženou Michaelou, část chovu byla v posledních letech předána Dobroslavu Kubištovi ml., který je již třetí generací, která povede chov dál.

Jsem rád, že jsem v bakalářské práci mohl psát o odkazu svého dědečka Josefa Kubišty, který už bohužel 10 let není mezi námi.

6 Seznam literatury

- Bílek, F. 1953. Chov koně a jeho čelná plemena. Státní pedagogické nakladatelství. Praha. 176 s.
- Bílek, F. Ambrož, L., Blažek, K., Hartman, K., Hanuš, K., Král, E., Koubek, K., Lerche, F., Michal, V., Munk, Z., Müller, V., Pernička, J., Píša, A., Procházka, V., Příbyl, E., Richter, L., Řechka, J., Sejkora, K., Steinitz, J., 1958. Speciální zootechnika. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 1053 s.
- Dušek, J. 1983. Kůň ve službách lidstva – 1. Starověk. VSCHK. Slatiňany. 178 s.
- Dušek, J. 1999. Kůň ve službách člověka – středověk. Apros. Praha. 262 s. ISBN: 80-901100-6-1.
- Dušek, J., Hučko, V., Klement, J., Pellarová, A. 1992. Chov koní v Československu. Nakladatelství Brázda. Praha. 176 s. ISBN: 80-209-0168-X.
- Dušek, J., Misař, D., Müller, Z., Navrátil, J., Rajman, J., Tluchoř, V., Tlumov, P. 2011. Chov koní. 3. vydání. Nakladatelství Brázda. Praha. 404 s. ISBN: 978-80-209-0388-4.
- Edwards, E. H. 1998. Obrazová encyklopedie koní. Cesty. Praha. 400 s. ISBN: 80-7181-192-0.
- Eylers, B., Schridde, C. 2012. Ausgewählte hengste deutschlands. Forum Zeitschriften und Spezialmedien GmbH. Hanover. 554 s. ISBN: 978-3-9813704-5-4.
- Flade, J., Gegern W., Gusovius, J., Mill. J., Neisser. E. 1990. Chov a športové využitie koní. Príroda. Bratislava. 442 s. ISBN: 80-07-00252-9.

- Gabriš, J., Botto, V., Sidor, V. 1987. Atlas plemien hospodárskych zvierat. Príroda. Bratislava. 375 s.
- Humpál, J., Dušek, J., 1970. Síla a krása. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 256 s. ISBN: 07-023-70-04/47.
- Jokl, Z., Dobeš, J., Dušek, J., Jandl, F., Kepřt, F., Klement, J., Matoušek, V., Michal, V., Řechka, J., Svoboda, M., Zelenka J. 1977. Jezdeckví a dostihový sport. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 338 s. ISBN: 07-100-77 04/47.
- Kubišřová, B., Kubišřta, V., Navrářil, J. 2013. Chovatelská slavnost na hřebřině ŠCHK-Měňík Kubišřta. Koně – řasopis chovatelů koní. ASCHK. Písek. 6. 16-17. ISSN: 1213-2594
- Lerche, F., Michal, V. 1956. Chov koní. Státní zemědělské nakladatelství. 163 s.
- Mahler, Z. 1995. řlověk a kůň. Dona. řeské Budějovice. 183 s. ISBN: 80-85463-52-0.
- Maršalek, M. 2010. Využití šlechtitelských opatření v chovu řeského teplokrevníka. In: Jiskřová, I. Aktuální problémy chovu a šlechtění koní v řeské Republice. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Brno. 180 s. ISBN: 978-80-73-75-447-1.
- Maršálek, M., Vejřík, A. Atlas plemen hospodářských zvířat [online]. řeské Budějovice. 2004. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z <<http://www.sites.zf.jcu.cz>>
- Misař, D., Jiskřová, I. 2011. Vývoj chovu koní v řechách, na Moravě a na Slovensku. Nakladatelství Brázda. Praha. 295 s. ISBN: 978-80-209-0383-9.

- Navrátil, J. 2007. Základy chovu koní. 3. vydání. Ústav zemědělských a potravinových informací. Praha. 79 s. ISBN: 978-80-7271-186-4.
- Neumann, P., Pellarová, A. 1989. Koně – historie a současnost. ČTK Pressfoto. Praha. 168 s. ISBN: 80-88700-45-0.
- Papáček, M. 1994. Zoologie. Scientia. Praha. 286 s. ISBN: 80-85827-57-3.
- Regner, K. 2004. Současný stav šlechtění koní v rámci PK ČT. In: Jiskrová, I. Aktuální otázky chovu koní v České republice. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Brno. 184 s. ISBN: 80-7157-802-9.
- Sambraus, H. H. 2006. Atlas plemen hospodářských zvířat. Nakladatelství Brázda. Praha. 295 s. ISBN: 80-209-0344-5.
- Schwark, H. J. 1978. Pferde. VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag. Berlin. 583 s.
- Sixta, V. 1999. Plemenná kniha českého teplokrevníka. In: Misař, D. (ed.). Nové poznatky v chovu koní. Výzkumný ústav živočišné výroby. Praha. 67 s. ISBN: 80-238-3830-X.
- Sixta, V. 2006. Nejvýznamnější plemeníci v chovu českého teplokrevníka. Cavalier Publishing. Jihlava. 160 s. ISBN: 80-239-6795-9.
- Špryňar, L. 1932. Chov koní v Čechách. Tempo. Praha. 194 s.
- Štrupl, J., Lerche, F., Waksmundský, S. 1983. Chov koní. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 416 s. ISBN: 07-044-83-04/47.

- Warmuth, V. Mystery of the domestication of the horse solved: Competing theories reconciled. Proceedings of the National Academy of Sciences. [online]. 2012. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z <<http://www.sciencedaily.com>>.
- Žlumov, P. 1995. Anglický plnokrevník v chovu ostatních teplokrevných plemen. *Náš chov*. 55. (9). 44-45.

Další použité zdroje

- Archiv ŠCHK Měník
- Ročenka SCHČT. 2010. AP tiskárna Písek. Písek. 126 s.
- Ročenka SCHČT. 2011. AP tiskárna Písek. Písek. 127 s.

7 Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Tabulka č. 4: Přehled plemenných klisen v letech 1993 až 2013

Příloha č. 2: Medaile od Františka Josefa I. za zásluhy v chovu koní, udělena Antonínu Kubištovi

Příloha č. 3: Památní medaile z roku 1892, udělená Antonínu Kubištovi.

Příloha č. 4: Pamětní medaile z roku 1979, udělena Josefu Kubištovi za spolupráci s polskými chovateli.

Příloha č. 5: Odznak České jezdecké federace.

Příloha č. 6: Pamětní medaile z Velké pardubické z roku 1991.

Příloha č. 7: Medaile za zásluhy o rozvoj a vznik Zlaté podkovy Zemědělských novin z roku 1995.

Příloha č. 8: Katalog třídění chovu Josefa Kubišty 8. 11. 2013.

Pokračování tabulky

41/867 Lada										*	*	*									
41/875 Etika										*	*										
41/980 Eliška										*	*		*	*	*	*	*				
41/988 Elita										*	*	*	*	*	*	*	*				
44 Krasava	*	*	*	*	*	*	*	*													
45 Trixi	*	*																			
46/493 Sára													*		*						
505 Rotunda					*	*	*	*	*					*	*						
54 Libera	*	*	*	*	*	*	*														
55 Paluba	*	*																			
56 Dáma	*	*	*	*																	
56 Valina	*	*	*	*	*	*	*	*													
576 Titřenka						*	*	*	*	*											
61 Darina	*	*	*	*	*																
63 Havana	*	*																			
64 Herba	*	*	*	*	*																
65 Diana	*	*																			
67 Karen	*	*	*	*	*	*	*														
684 Tasi							*	*	*												
69/216 Artemis														*							
70 Gama S	*	*																			
71 Sissi														*				*	*	*	
71/1 Sarah																		*	*		
72 Kiplenka	*																				
73 Kofila					*	*															
74 Paseka	*	*																			
74/105 Lesi														*	*						*
74/109 Suplika													*		*	*					*
74/115 Lumé																			*	*	
74/130 Carol														*	*						
74/134 Carla																			*	*	
74/135 Carisma														*	*	*	*	*			
74/144 Mandy														*		*	*	*			
74/150 Réva															*						*
74/153 Francesca															*	*	*				
74/156 Merry																*	*				
74/162 Fontána																*	*	*			
74/173 Fialka																*	*	*			
74/178 Feličita																					*
74/180 Madeline																				*	
74/190 Mise																				*	
74/24 Sally												*	*					*	*	*	
74/27 Sabrina												*	*								
74/30 Cassi												*	*	*	*	*					*
74/491 Glorie-L														*	*	*	*	*	*	*	*

Příloha č. 2.

Medaile od Františka Josefa I. za zásluhy v chovu koní (foto: vlastní).

Příloha č. 3.

Památní medaile z roku 1892 (foto: vlastní).

Příloha č. 4.

Pamětní medaile z roku 1979 (foto: vlastní).

Příloha č. 5.

Odznak České jezdecké federace (foto: vlastní)

Příloha č. 6.

Pamětní medaile z Velké pardubické z roku 1991(foto: vlastní).

Příloha č. 7.

Medaile za zásluhy o rozvoj a vznik Zlaté podkovy Zemědělských novin z roku 1995 (foto: vlastní)

Příloha č. 8.

Katalog třídění chovu Josefa Kubišty 8. 11. 2013 (foto: vlastní)

“Hřívý budou vlát pro Josefa Kubištu”

Muži a ženy „v čele“ aktivit souvisejících s chovem a využitím koní se přece nemusejí scházet jen na pohřbech svých postupně odcházejících blízkých. To byl základní impuls k pozvání asi stovky nejvýznamnějších osobností z doby nedávno minulé i současné do Šlechtitelského chovu koní Měnik - na pátek, 8. listopadu.

Proč právě zde a dnes?

Odpověď je zcela jednoduchá - 8. listopadu 1931 se v nedalekých Humburkách narodil Josef Kubišta, zakladatel a pozdější majitel zmíněného hřebčína, člověk velký svými činy i postavou.

Příští rok, 7. února 2014 to bude deset let, co Josef zamířil do společnosti, ze které se už nelze vrátit.

Už deset let proto řídí odkaz významného chovatele a výtečného organizátora rodina jeho syna Dobroslava a snachy Michaely.

Program setkání bývalých přátel, kolegů a spolupracovníků je v podstatě jednoduchý a tedy nijak senzační - půjde o přehlídku živého Kubištova odkazu v aktuální formě.

Ta se pochopitelně nemůže obejít bez vzpomínek na člověka, který toho dokázal skutečně moc.

Příběh pro román

Josefův příběh by si zcela jistě zasloužil knižní zpracování.

Napsat krátké shrnutí jeho činů, které naprosto zásadně ovlivnily domácí chov teplokrevníka a sportovní prezentaci plemene (v disciplíně všestrannost a soutěžích spřeženích především) je v podstatě nemožné.

Cyryl Neumann se jistě nebude zlobit, když použiju úvodní větu z jím napsaného medailonu: „Byl to tahoun zemského chovu koní a venkovského jezdeckví v normalizačních letech XX. století.“

Za 14 slovy, která jste si právě přečetli, byste toho našli hodně.

Josef Kubišta začal tam, kde skončili jeho předci - a dokázal nejdřív zachovat, pak zvětšit a současně zkvalitnit původně soukromý chov koní ze dvou obcí blízko Nového Bydžova.

Po transformaci JZD Humburky v akciovou společnost Agropoňnik (kterou už krásní lichokopytníci rodu *Equus* nezajímali) koupil J. K. téměř celé družstevní stádo - a prostě pokračoval dál.

Mimochodem, cenu odborného časopisu *Náš chov* dostal v programu výstavy Kůň 1995 právě za „celoživotní zásluhy, mimořádné výsledky v chovu českého teplokrevníka a záchranu koní na Měniku“.

Zkuste dnes zavolat jméno Josef Kubišta - a jako ozvěna se vám určitě ozvou už legendární seriál Zlatá podkova, slavný vozataj Josef Dymeš, ještě slavnější jezdec všestrannosti Jaroslav Hatla nebo hřebec 525 Taarlo Kubišta, Nejkrásnější kůň světa v kategorii sportovních koní 1996.

To je jen pár „es“, která během svého života vynesl ve velké hře jeden jediný kůň.

Ten, který si provždy zapsal do své paměti následující dvě věty:

„Koně, zůstaňte v každé době pevně stát! Vás jsem měl nadevšechno rád.“

A tak ti, kterým tento vzkaz patří, budou vlát hřívami v pátek jen a jen pro Josefa Kubištu.

Jiří Křepelka

2626 SAHIB KUBIŠTA s.v.

Narozen: 30.06.1990, KHV 167

Otec: SAHIB I.

Matka: VČ 348 GAMA – S

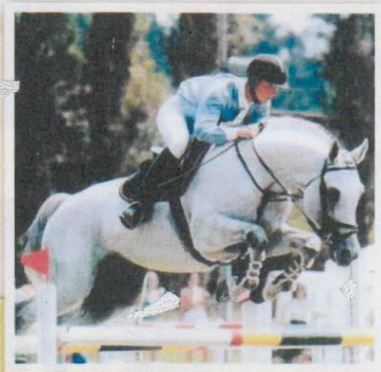
Hřebec byl do chovu českého teplokrevníka zapsán po absolvování stodenního testu hřebců v roce 1994. Test absolvoval v testačním zařízení ve Slatiňanech.

Ve své sportovní kariéře, při které zároveň působil jako plemenný hřebec v přirozené plemenitbě, což je velmi náročné, dosáhl stupně TT. V roce 1998 byl při CSIO PRAHA, vyhodnocen jako nejlepší kůň českého chovu ve sportu. V roce 1999 absolvoval Pohár národů při CSIO Poznaň s jezdcem Jaroslavem Hatlou, který byl v tak obtížných soutěžích nováčkem.

Otec SAHIB I. albertovského chovu, tř. Elita, ve sportu sám testován nebyl, ale své skokové schopnosti projevoval v plné míře na ukázkách chovných hřebců při národních přehlídkách. Potomci Sahiba I. dosáhli vlastní výkonnosti ve skoku T a plemenný hřebec 2626 Sahib Kubišta s.v. má vlastní dosaženou výkonnost ve skoku stupně TT. V jeho rodokmenu je spojení hřebčích linií, které se velmi osvědčily ve sportu a to: Przedswit X – potomci s dosaženou výkonností TT, Furioso XIV a Sahib.

Matka VČ 348 GAMA – S, zapsána ve Státní plemenné knize dosáhla vlastní výkonnosti stupně S v soutěžích všestrannosti a skoku. Je po hřebci FURIOSO V, který patří k linii 200. Potomci této linie dosáhli výkonnosti ve skoku TT.

Velmi zajímavá je skutečnost, že v rodokmenu 2626 Sahiba Kubišty je radovecký SHAGYA X, jehož 90 synů bylo zařazeno do chovu. Jeho jméno je zapsáno v linii vynikající a nejrozšířenější v Evropě, linii RAMZES. U nás působil za I. republiky, patřil mezi exteriérově krásné plemeníky a dožil se 28 let. Po smrti byla jeho kostra předána VÚ pro plemenářskou biologii v Praze.

1028 MANILLON ROUGE

Nar.: 25.7.2003 ve francouzské Normandii na hřebčíně Haras des Rouges
KVH 168 cm

Otec: Papillon Rouge (SF)

Matka: Estrona (NL) po Zortin (NL)

Plemenný hřebec 1028 Manillon Rouge je dle výsledků v plemenitbě nejlepším otcem v chovu koní v Měníku za posledních dvacet let. Hřebec byl excelentní skokan s velmi dobrou technikou a odrazem, ale pro zlomeninu na pravé přední noze nemohl naplnit svoji sportovní kariéru. Paradoxně právě jeho zranění způsobilo, že byl prodán do ČR za přijatelnou cenu. Hřebec v roce 2013 působí v přirozené plemenitbě na hřebčíně v Měníku a je k dispozici v mražených ID.

POTOMSTVO HŘEBCE 1028 MANILLONA ROUGE

Klisnička Mercy - nar. 2012

Klisna Margareta HPK ČT PRO

1028 Manillon Rouge
Klisna Madona HPK ČT PRO -
2.místo ve finále skoku ve volnosti, KMI

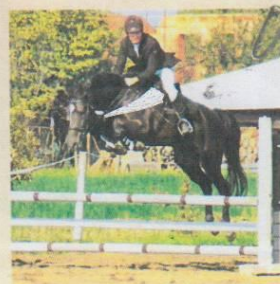
Klisnička Mony - nar. 2012

Sestra Manillona -
klisna Petite Rose

Klisna Malina

Klisna Mary

2640 RADEGAST

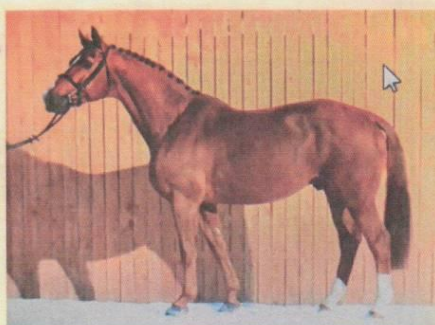
Narozen: 12.6. 1991, KHV 164 cm, barva ryzák

Otec: Raphael

Matka: Wunschtraum po Wendekreis

Absolvoval výběr hřebců v německém Nordenu, zvítězil ve stodenním testu tříletých hřebců ve Slatiňanech s vynikajícími výsledky (třída 8,7 b., typ 8,36 b., exterieur 8,37 b., výkon 8,92 b.,) po úspěšných předkolech v KMK byl účastníkem všech tří ročníků finále, ve kterých se vždy umístil do 5. místa. Ve velmi úspěšném skokovém tažení dosáhl své vlastní výkonnosti TT, je vítěz VC Opavy, Radegastu ve Frenštátu pod Radhoštěm, VC Ostravy, VC Poděbrad, startoval na mezinárodních závodech CSI, CSIO-W, včetně Poháru národů. Radegast sám i jeho potomstvo upoutá svým výrazným skokovým projevem s maximální pozorností. Hřebec je zařazen pro klisny ČT v akceleračním programu. Momentálně zde působí jako plemenný hřebec.

POTOMSTVO HŘEBCE 2640 RADEGASTA

2640 Radegast

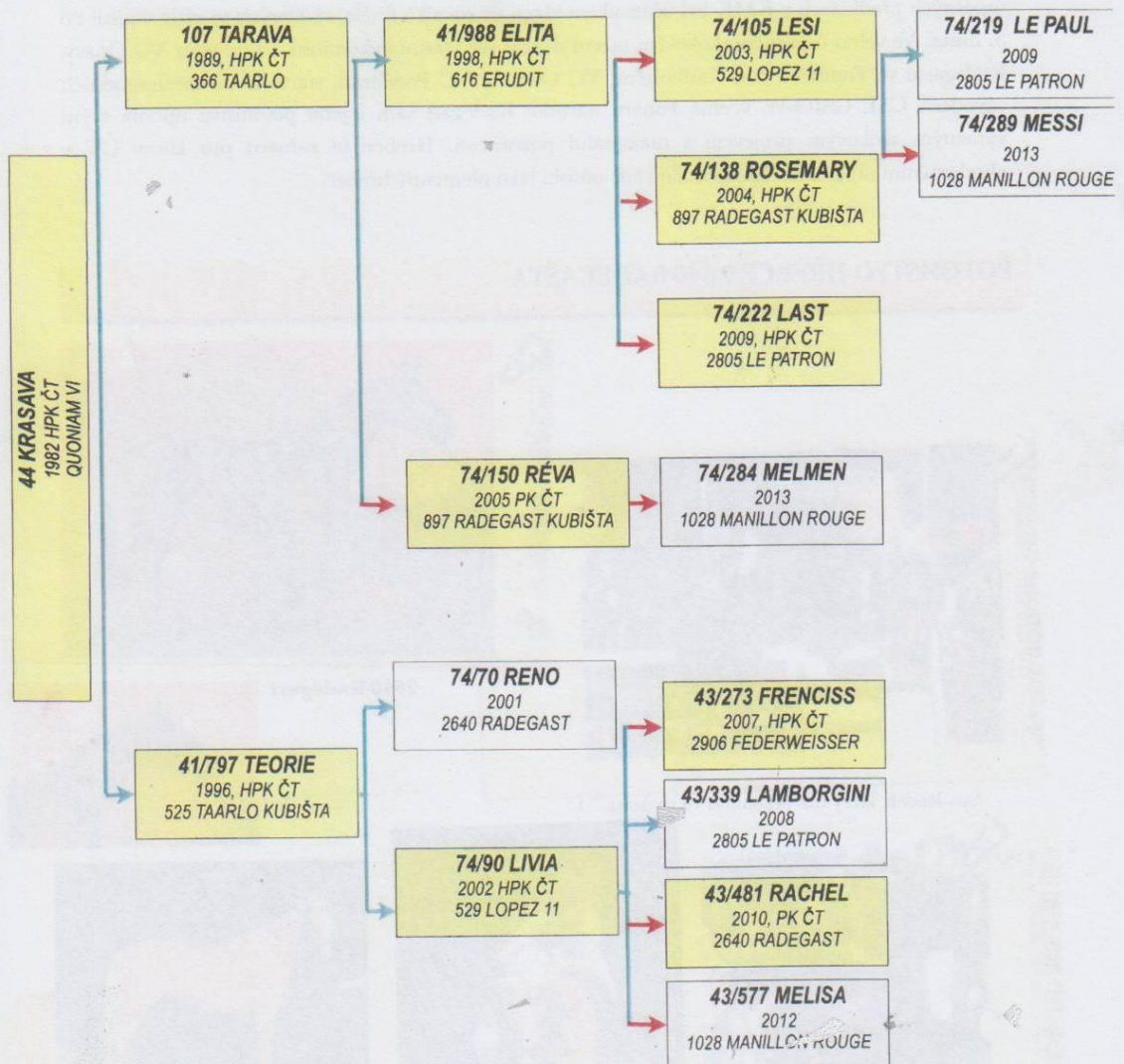
Syn Radek, který má výkonnost ve skoku st. "T"

Vnučka Radegasta, dcera Radka - klisna Rosemary

Rodina plemenné klisny 68 LECHA po otci 584 LECH HOLŠTÝNSKÝ SPK

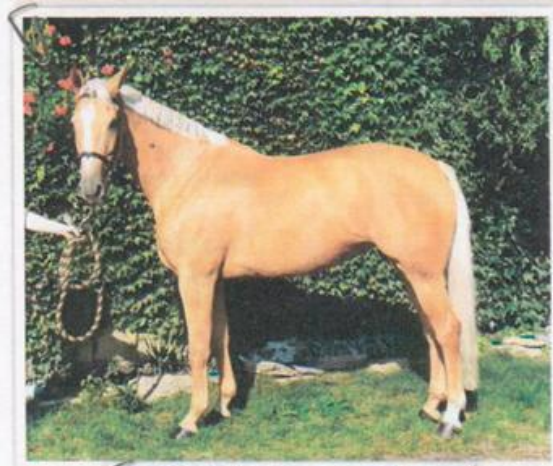
- Nejstarší a největší rodina
- Počátek 1948, 7 generací
- Zakladatelka 68 LECHA byla rodinnou klisnou Josefa Kubišty

Fotogalerie potomstva plemenné klisny Taravy

74/138 ROSEMARY
2004, HPK ČT
897 RADEGAST KUBIŠTA

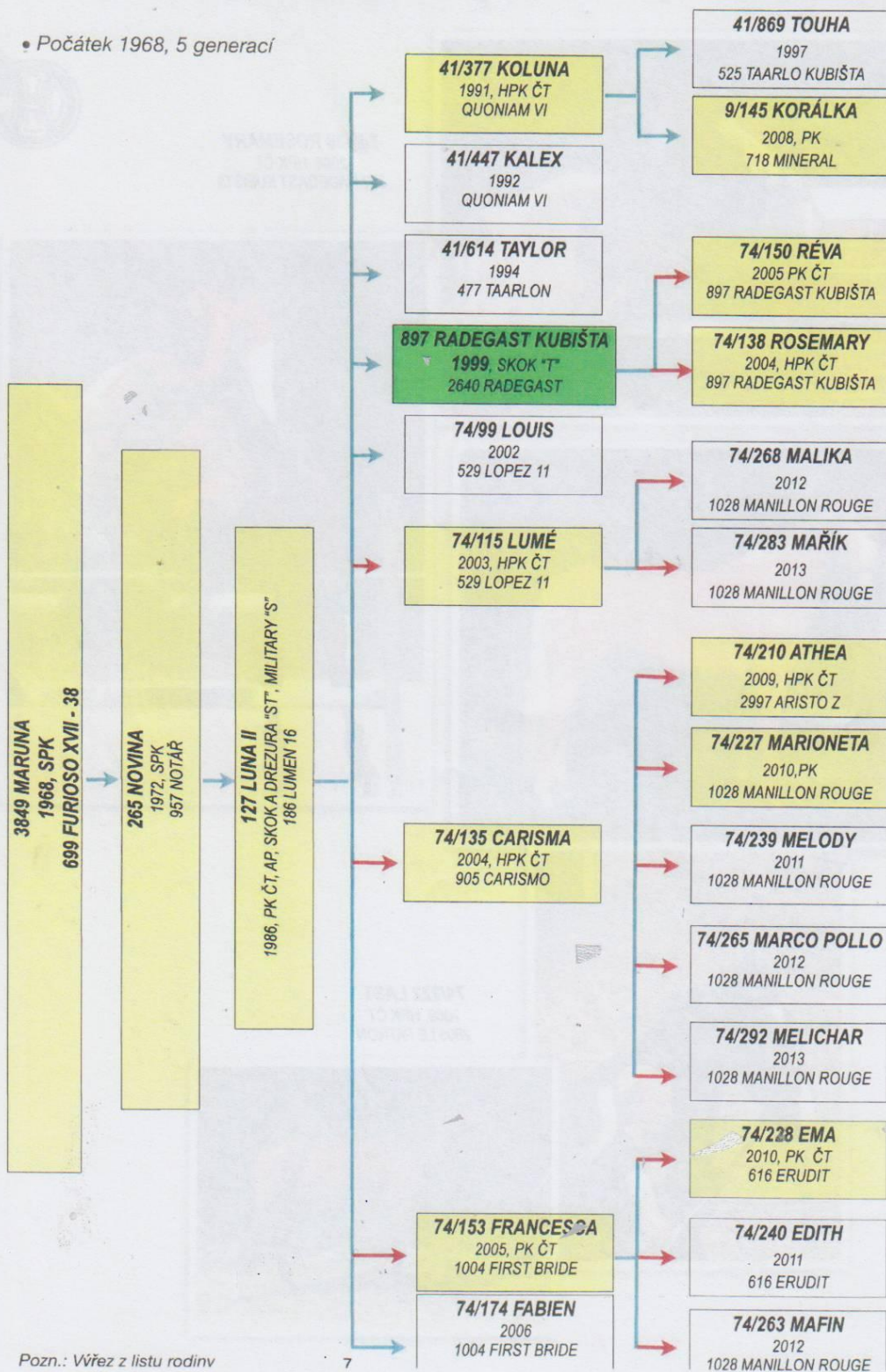

74/222 LAST
2009, HPK ČT
2805 LE PATRON

Rodina plemenné klisny 3849 MARUNA po otci 699 FURIOSO XVII - 38

• Počátek 1968, 5 generací

Pozn.: Vůřez z listu rodin

Fotogalerie potomstva plemenné klisny Luny

897 RADEGAST KUBIŠTA 1999, SKOK "T"
2640 RADEGAST

folokamenitk.com

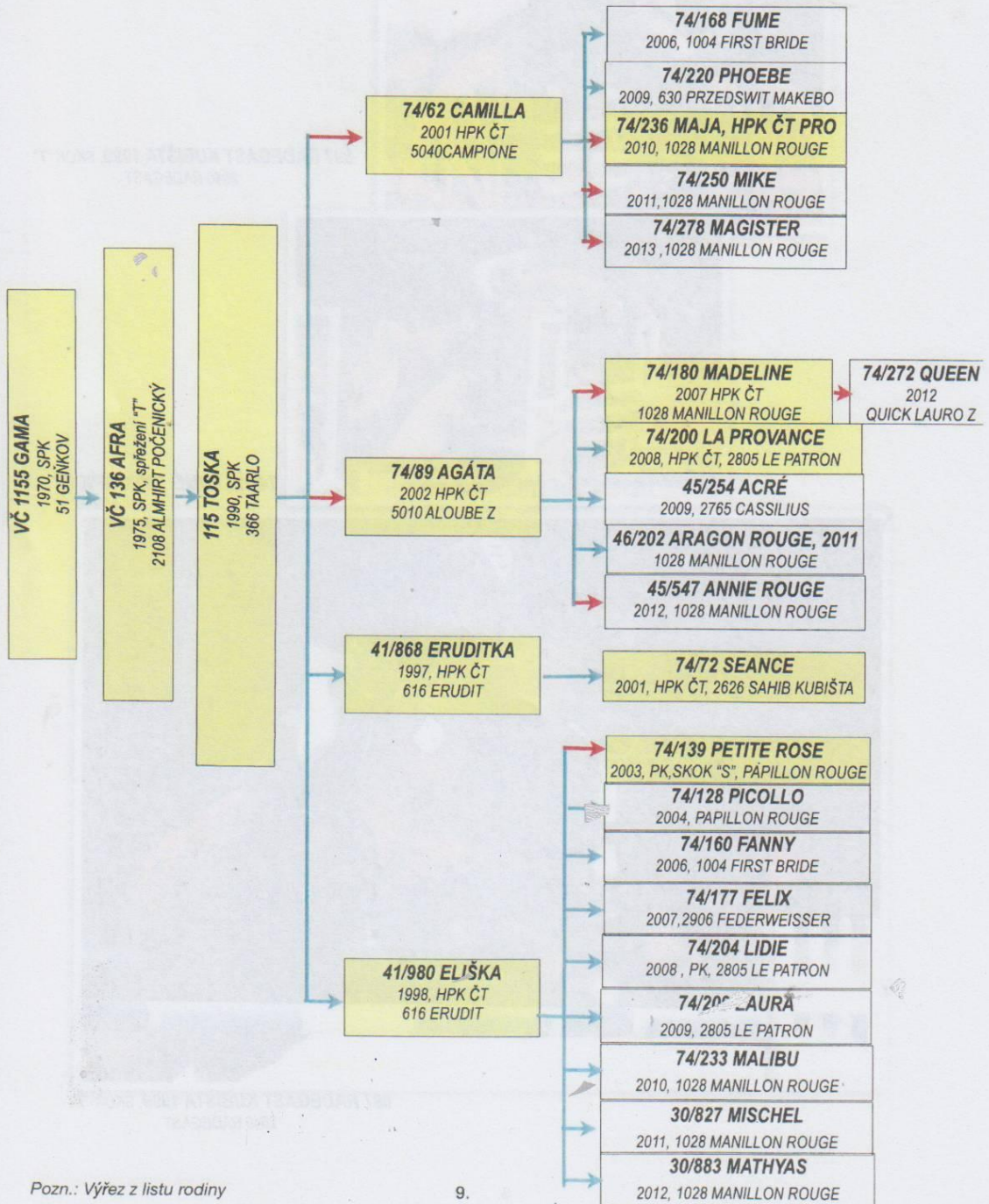
74/115 LUMÉ 2003, HPK ČT
529 I. OPEZ 11

897 RADEGAST KUBIŠTA 1999, SKOK "T"
2640 RADEGAST

Rodina plemenné klisny VČ 1155 GAMA po otci 51 GEŇKOV

• Počátek 1970, 6 generací

Pozn.: Výřez z listu rodiny

Fotogalerie potomstva plemenné klisny Eliška

74/139 PÉTITE ROSE
2003, PK, SKOK "S", PAPILLON ROUGE

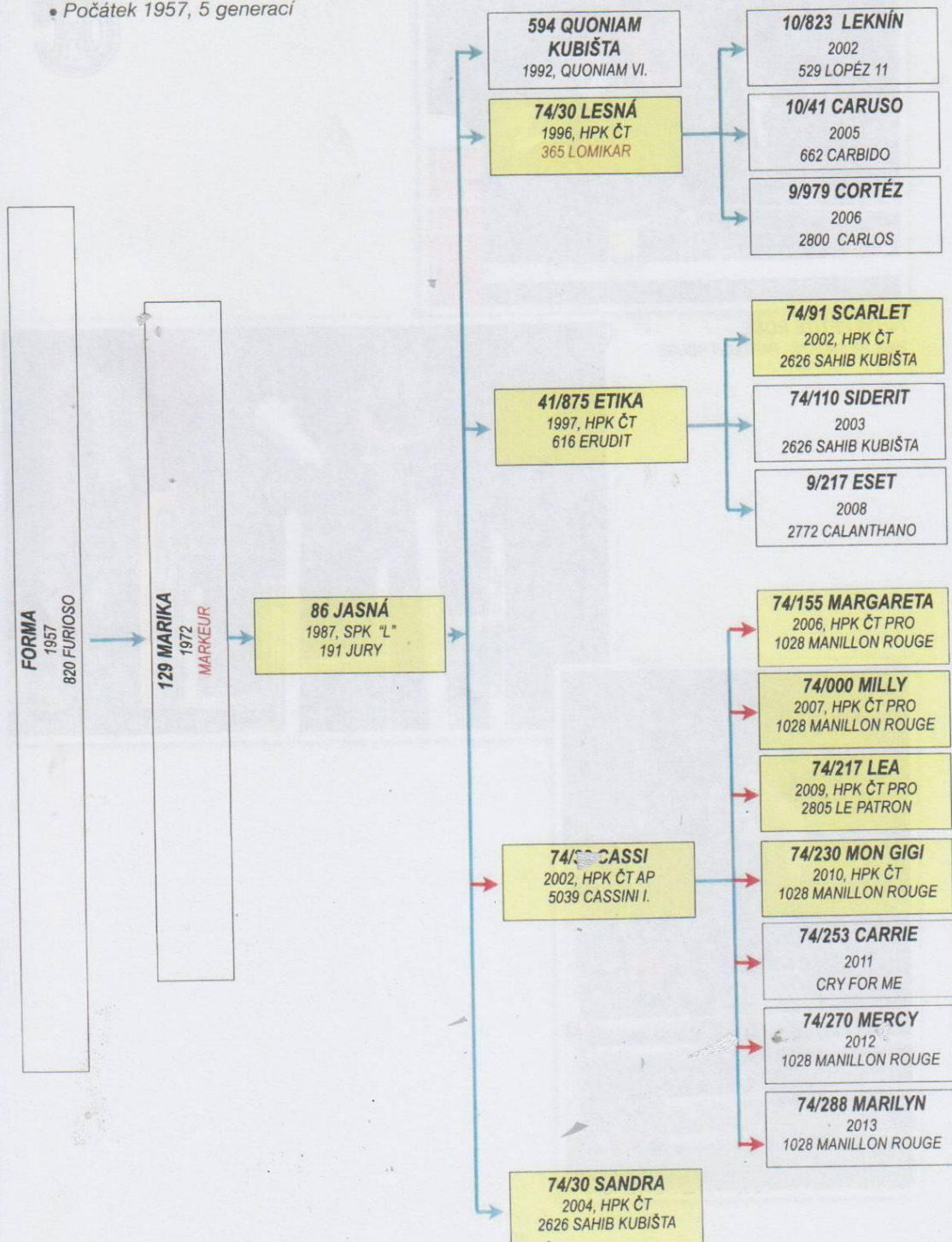
© Lukáš Klingora

www.fotoni.cz

Rodina plemenné klisny **FORMA** po otci **820 FURIOSO**

• Počátek 1957, 5 generací

Pozn.: Vřez z listu rodiny

Fotogalerie potomstva plemenné klisny Cassi

74/155 MARGARETA 2006, HPK ČT PRO
1028 MANILLON ROUGE

74/270 MERCY
2012
1028 MANILLON ROUGE

74/155 MARGARETA 2006, HPK ČT PRO
1028 MANILLON ROUGE

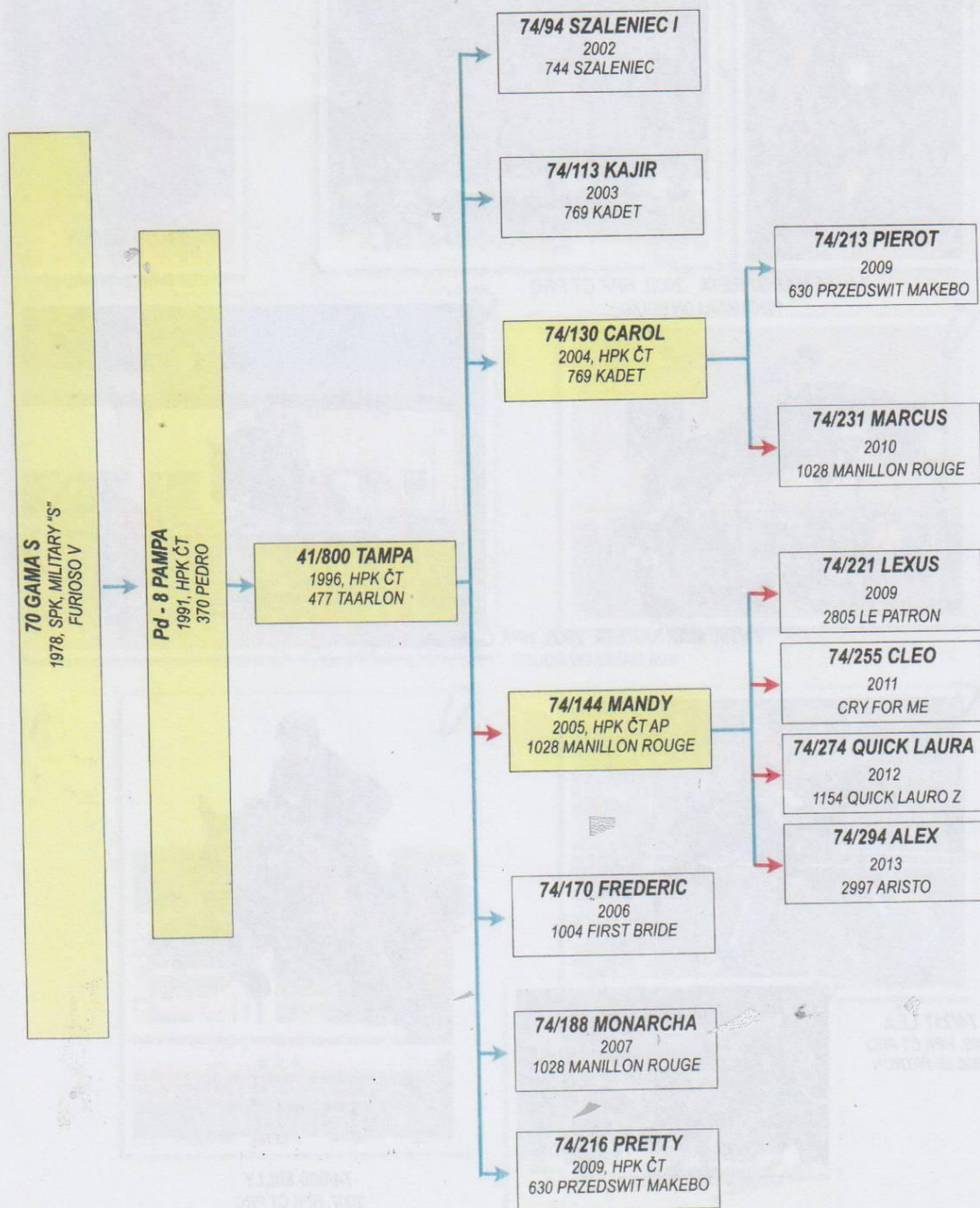
74/217 LEA
2009, HPK ČT PRO
2805 LE PATRON

74/000 MILLY
2007, HPK ČT PRO
1028 MANILLON ROUGE

Rodina plemenné klisvy 70 GAMA S po otci FURIOSO 5

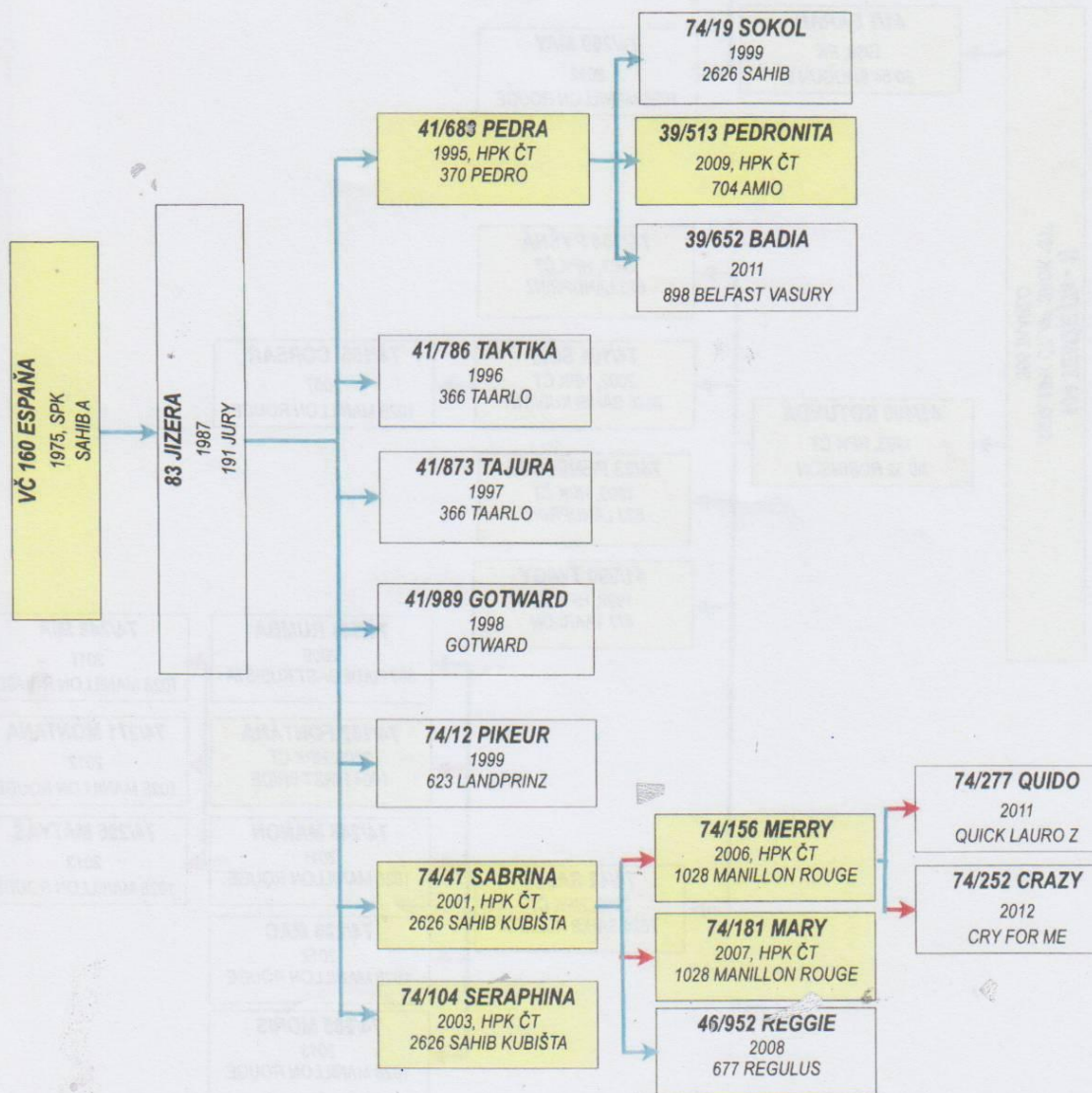
• Počátek 1978, 5 generací

Pozn.: Vřez z listu rodin

Rodina plemenné klisny BABOČKA I po otci 832 OMEN

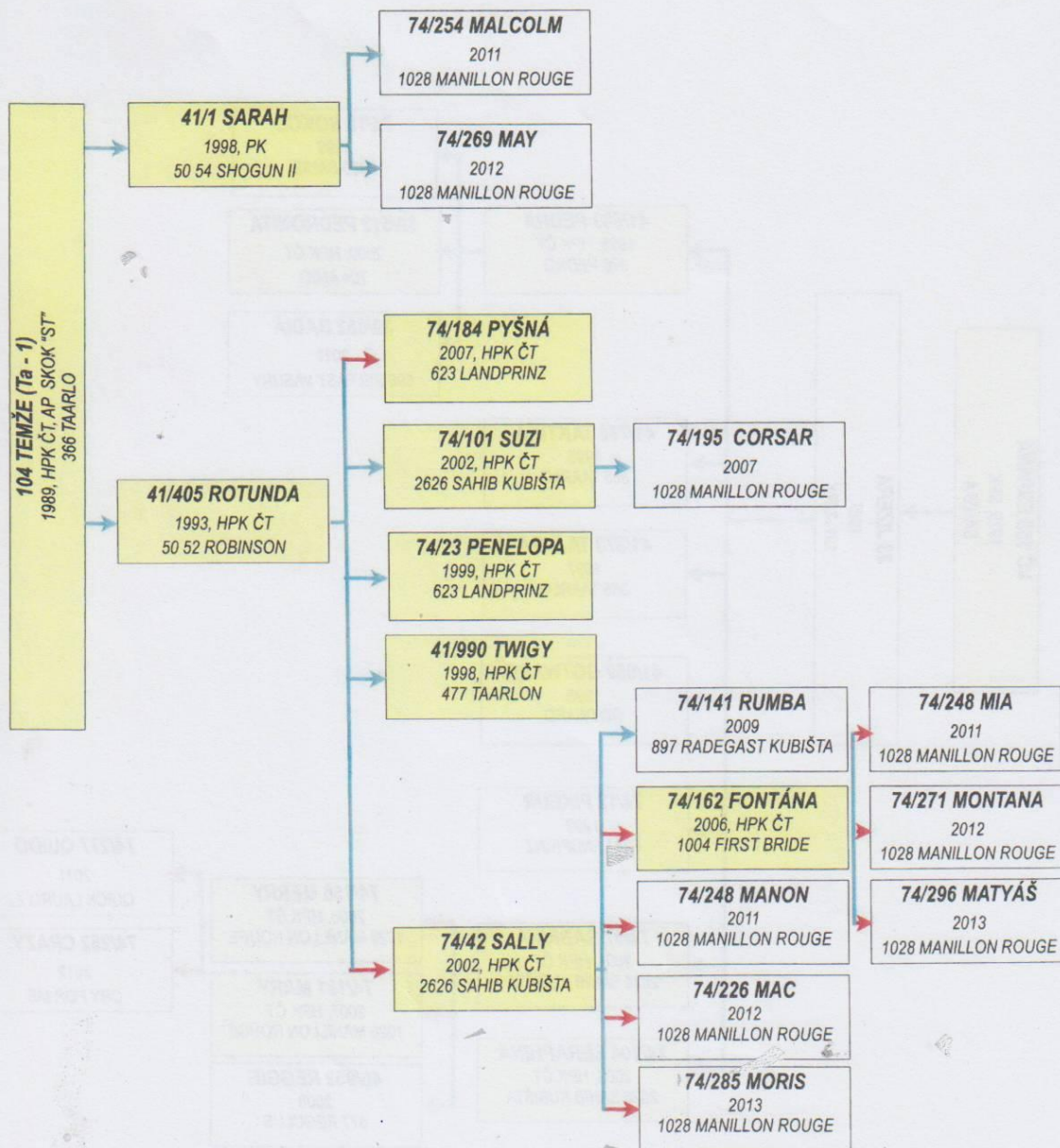
• Počátek 1942, 6 generací

Pozn.: Vřez z listu rodin

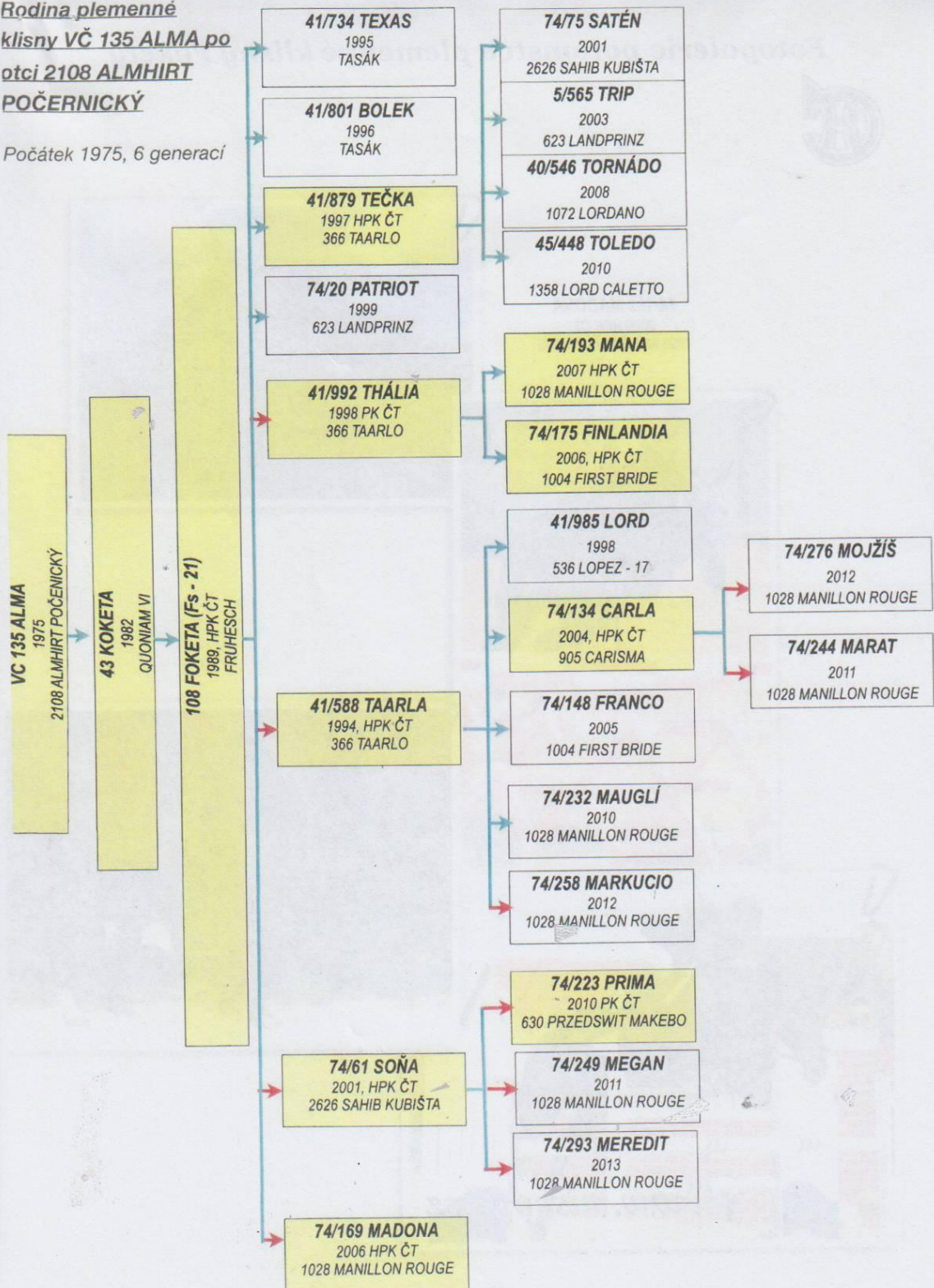
Rodina plemenné klisny 637 FLOPA po otci PRZEDSWIT X

• Počátek 1978, 6 generací

**Rodina plemenné
klisny VČ 135 ALMA po
otci 2108 ALMHIRT
POČERNICKÝ**

Počátek 1975, 6 generací

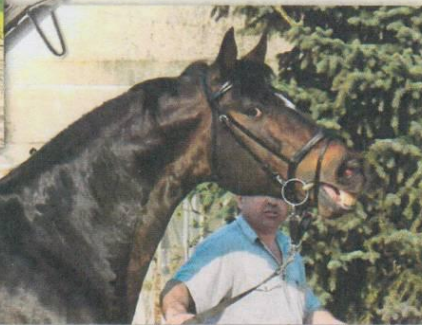
Pozn.: Vřez z listu rodiny

Fotogalerie potomstva plemenné klisny Fokety

74/169 MADONA
2006 HPK ČR
1028 MANILLON ROUGE

Přejeme Vám příjemný
zbytek dne.

1028 MANILLON ROUGE

Nar.: 2003 ve francouzské Normandii

KVH 168 cm

Otec: Papillon Rouge (SF)

Matka: Estrona (NL) po Zortin (NL)

„Koně, zůstaňte v každé době pevně stát! Vás jsem měl nadevšechno rád.“

Josef Kubišta